végrendeletének egyik fő kitétele (emlékeztetőül: a volt helyettes polgármester 1892. nyarán bekövetkezett halála előtt hatalmas pénzösszeget hagyományozott városára azért, hogy abból egy "örökéletű", fenyőfa béléscsöves artézi kutat fúrasson a főtéren) csak nem teljesült.
1906-ban végre árlejtést hirdetett rá a vezetés, a beérkezett két pályamű közül pedig a drágább, de jobb szakmai hírű Zsigmondy Béláét fogadták el a képviselők. Nem így a vármegye, mely jóváhagyása előtt olyan változtatásokat követelt, amikkel Zsigmondy nem érthetett egyet, így a város a másik vállalkozóval, Leféber Ágostonnal kötött szerződést.

"A nagy artézi kút fúratása a búzapiac téren serényen halad előre. Eddig 238 méterig vannak lenn a talajban. Most éppen nagyon erős agyagtömbön kell keresztül haladni, és a fúrás nagyon lassan halad. De remélhető, ha ezen a rétegen sikerül áthatolni, a várva várt bőséges forrás elő fog bukkanni" - írta 1908. június 7-én a "Jász Kürt" című újság, tájékoztatva olvasóit Leféber Ágoston budapesti vállalkozó munkájáról.

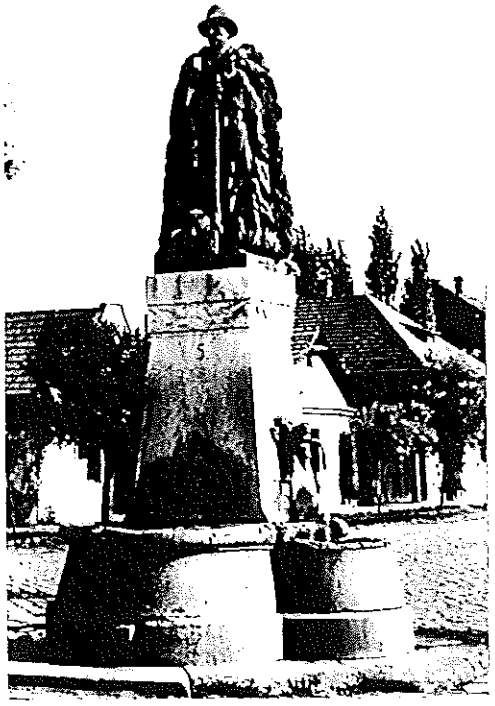
Szeptember elején 300 méter mélységben bő vízrétegre akadtak, mely percenként 230 liter... kifogástalan vizet szolgáltat. A víznek hőfoka 25 fok Celzius" - írta az egyik helyi lap, a képviselők pedig elfogadták a polgármester ajánlását: "... utasítassék a tanács, miszerint a vizet tartalmazó rétegben mosást alkalmaztasson addig, míg a víz teljesen meg nem tisztul, s állapítsa meg, hogy ezen réteg percenkint mennyi vizet szolgáltatott." Leféber a megállapodás szerint 315,8 méterig továbbmélyítette a furatot, majd csőhasítást és mosatást végzett. A víz nehezen tisztult hordalékától, ezért az artézi kút bizottság - az ügyön kívül álló Dömötör Zsigmond mérnök tanácsára - elrendelte öt köbméter kavics "csőbe bocsátását".

"Az eredmény az lett, hogy a forrás vízszolgáltató képessége ötven százalékkal apadt, mert a beeresztett kavics mennyisége a víz szabad folyását akadályozza" - írta 1909. július 4-én a "Jász Kürt" című lap, majd hozzátette: még ennél is nagyobb baj, hogy a kavics kiemelési kísérleteknél a vörös fenyő csövek nagyon megrongálódtak, 25 mm-es falvastagságuk 13 mm-re csökkent le.

Nemsokára kiderült, hogy a vállalkozó - megijedvén a hatástól - csak két köbméter kavicsot szórt a kútba, ebből a mennyiségből azonban hosszú és költséges kísérletezés után is alig tudott kivenni valamennyit, ezért kérte a város vezetését..., hogy az elkészült furat véglegesen vetessék át, és a szerződés 15. pontjának alapját képező hivatalos vízmérés tartassék meg."

Az illetékes bizottság rövidesen ki is vonult a helyszíni szemlére, mely a következő eredménnyel zárult: a kút + 1,7 m-en 150 l/p vízhozamot adott, a víz teljes tiszta volt, ezért a létesítmény ideiglenesen átvétetett. Most már csak a díszkútfej elkészíttetése volt hátra. A munkára Körmendi Frim Jenő budapesti szobrászművésszel kötöttek szerződést, akinek elképzelése szerint Lehel-vezér piszkei márvány lovasszobra került volna a hasonló anyagból készült víztartó medence közepére, a szobortalapzat főtér felőli oldalára pedig Pintér Mihály domborművi képét erősítették volna fel. Az emberek többsége nem értett ezzel egyet - a központi talapzatra Pintér Mihály bronz szobrát tartották volna egyedül méltónak - ezért általános volt a megkönnyebbülés, amikor 1910. tavaszán Frim - arra való hivatkozással, hogy a szerződésben előírt követ nem lehet beszerezni - visszamondta a munkát.

Egy évvel később Jankovits Gyula szobrászművésszel állapodik meg a város, 1912. áprilisában pedig már a díszkútfej építésének munkálatairól tudósított a helyi lap. A cikk írója elégedetlenségét fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a város nagy jótevője helyett "Benedek Laci bátyánk életnagyságú szobrát" állították a talapzatra, Pintérnek csak egy kicsi dombormű jutott. Egy későbbi lapszámból azt is megtudhatjuk, hogy "Laci bátyánk" nagyon hálás volt művészi szobráért, "...csak azt kifogásolta az öreg juhász, hogy hajlított csutorájú, hosszú szárú pipát adtak a szájába, és nálánál kisebb, meg hozzá nem illő kampós botot a kezébe, holott tapasztalatból tudjuk, hogy rendszeresen hosszabb a juhász botja, mint ő maga."



30. sz. kép

A Bundás kút eredeti díszkútfeje
(Csath Béla szívességéből)

A XIX-XX. század fordulóján jónéhány alföldi településen megesett, hogy az első artézi kutat ambíciózus helybeli gépész vagy lakatosmester készítette el, gyakorlatlanságából fakadóan jobb-rosszabb eredménnyel.
Ezen iparosok egy része ezzel le is tudta az ügyet, és - nem törődve a kor divatos szakmájából eredő meggazdagodási lehetőség szirénhangjával - visszatért eredeti munkájához.
Másokat teljesen magával ragadott a siker, így csapot-papot otthagyva véglegesen fúrási vállalkozóvá (is) lettek.
A következőkben egy ilyen esetet kívánok bemutatni.

Dévaványa község első fúrási kísérletei

Gondi József nagykőrösi vállalkozó 1887. nyarán éppen a dévaványai református templom építésén munkálkodott, amikor felvetődött benne, hogy a malterkeveréshez szükséges vizet célszerűbb lenne fúrt kútból beszereznie. Ötletét beadvány formájában a vezetés elé terjesztette, feltételezve, hogy a csak ásott kutakkal rendelkező község szívesen kifizetne 1.000,- forint költségtérítést egy olyan, jó ivóvizet adó 45-50 m-es kútért, ami később lakossági használatba-tulajdonba menne át.
Az ügyet a június 15-i képviselő-testületi közgyűlés tárgyalta, és a következő határozatot hozta: "Tekintve, hogy Dévaványa községben ivóvíz nem találtatik, mi a községre nézve pedig nélkülözhetetlen, tekintve továbbá, hogy a község a templomépítés alkalmával - amennyiben az építési vállalkozónak az építéshez nagy mennyiségű víz kívántatik - egy tökéletes ivóvíznek használható kút birtokába kevesebb költséggel jut, ennél fogva egyhangúlag határoztatik, hogy azon esetben, ha a közegészségre nézve tökéletes jó ivó s kimeríthetetlen vízzel ellátva kutat jó szerkezettel az építő vállalkozó előállít, az esetben a kért 1.000,- fr. részére kifizettetik."

A fúrás rövidesen meg is kezdődött, de 1888. októberéig eredménytelen maradt. Gondi számára ekkor már szükségtelenné is vált a befejezése, ezért azzal a kéréssel fordult megbízóihoz, hogy vagy fizessék ki neki az eddigi költségeket, vagy ha továbbra is ragaszkodnak az artézi vízhez, szavazzanak meg egy újabb összeget a továbbfúrásra.
A képviselők mentegetődzéssel kezdték határozatukat: "A közgyűlés beösmeri, hogy a templom építési vállalkozónak az általa megkezdett kút semmi előnyére nem szolgál, de miután a kútnak fúrása mintegy 80 méternyi mélységre haladván, hajlandó a közegészség tekintetéből...(tavaly)... megajánlott hozzá járulását még 1.000,- fral javítani... (ha viszont ezt Gondi és társa elfogadja)... a község csak azon esetben fizetendi ki e két határozattal megállapított összesen 2.000,- fr-ot, ha a folyamodók által készített kútban az egészségnek teljesen megfelelő jó és kimeríthetetlen mennyiségű ivó víz lend..."

Feltehetően megegyeztek, mert egy nemrég megismert korabeli hiteles irat szerint a kivitelező végül 97 m-ig hatolt le, de a 120 mm-es béléscső túlzott elhajlása miatt a munkát nem tudta befejezni.
Az újabb kísérletet 1889. augusztusától először Fiszer Márton, majd Vad Ferenc képviselő szorgalmazta.
Mind a ketten tudták, hogy a kút nagyon kellene, és az elkészítésére több vállalkozó is adott be már ajánlatot a község főbírájának, Szulimán Ákosnak - eredmény nélkül.
Amikor már sehogyan sem lehetett tovább halogatni a témát, az 1892. augusztus 10-i közgyűlésen a következő határozatot hozták: "... miután községünk szomszédságában Túrkeve városában artézi kútnak létesítése elhatároztatván... (ezért)... szükséges mint községünkhöz legközelebb eső és az itteni talajnak leginkább megfelelő helyiségben a víz megtalálásának mélységét megtudni... (így)..., hogy községünk a vállalkozóval szemben ne károsodjék...(és)... a talaj minősége, a haladás és egyéb mozzanatokról is e közgyűlésnek tudomása legyen, küldöttséget kijelöl, kik is időközönként Túrkevibe átmenve tájékozódást szerezhessenek."
A küldöttség tagja lett Csermák Vilmos képviselő is, aki tanulmányútjain olyan sikeresen leste el és próbálta ki otthon a Magyarországon csak nemrég megjelent vízöblítéses rotary fúrást, hogy amikor 1893. február 23-án ismét szóba került a piac-téri kút ügye, ezzel odázták el a témát: "... Csermák Vilmos egyik birtokos már az artézi kút kifúrásával annyira előre haladt, hogy rövid időn a kívánt sikert eléri, szükségesnek látja a közgyűlés ezen kútnak elkészítését bevárni... mivel tájékozást nyújtand az artézi kút elkészítésének költségeiről..."

Sajnos néhány hónap múlva, amikor ennek a magán fúrásnak a talpa már 226 m-ben volt, készítője ugyanúgy járt, mint az általa Túrkevén megfigyelt Csuka Sándor ó-kanizsai mérnök: túlerőltette a fúrófejet, ami olyan szerencsétlenül szakadt bele a lyukba, hogy hosszas kísérletezés után sem sikerült kimenteni.
Most már a vezetés sem húzhatta tovább az időt, gyorsan pályázatot hirdetett, a beérkező három ajánlat közül pedig a legelőnyösebbnek látszó budapesti Trozonyi Géza építészét fogadta el.

Heteken belül kiderült, hogy a jónak vélt feltételek még sem olyan előnyösek - az árba csak a kút költségét vette bele Trozonyi, a felsőrészét nem - emellett a vállalkozó valamilyen okból nem is kezdett hozzá időben a munkához, ezért 1894. január 22-én szerződését megszüntnek nyilvánították.
Ismét Csermák Vilmoshoz fordultak, aki közben a gőzmalomnál mégis befejezte kútját, a felesleges vizet pedig évi tíz korona aranypénzért, mint használati díjért felajánlotta a környék lakóinak.
A jómódú képviselő Szulimán Ákos korábbi főbíró gépészével, Rabatin Gáborral szövetkezett, és a májusi kezdettől számítva 39 nap alatt el is készített a piac-téren egy 82 mm átmérőjű csővel bélelt, 85 l/p kifolyó vizet adó 330 m mély kutat.
Szeptemberben már arról tanácskozott a vezetés, hogy a kút medencéjét mégsem lehet az eredeti elképzelésnek megfelelően terméskőből elkészíteni, mert az túl drága, maradtak tehát a téglából előállítás mellett. A Rabatin Gábor által összeállított költségvetés 737 forint 23 krajcárról szólt, ebben a szivattyú és a kőműves munka is bennefoglaltatott.
1895. augusztusában többen észrevételezték, hogy a kút vize jórészt haszontalanul elfolyik, ajánlatos lenne tehát, ha fürdőben hasznosítanák.
Végezetül néhány szót még Csermák Vilmosról és Rabatin Gáborról: a siker eldöntötte kettejük további sorsát, fúrási vállalkozók lettek, akik a következő években sorra adták be ajánlataikat az alföldi települések fúrási munkát hirdető pályázataira. Például a kunhegyesiekére...

Kunhegyes község első artézikút-fúrási kísérletei (1897-1904)

A legtöbb alföldi település lakosságához hasonlóan a XIX. század végéig a kunhegyesiek is ásott köz- és magánkutakból szerezték be napi vízszükségletüket. Ez a módszer felettébb káros volt az egészségre (a tífusz és kolerajárványok fő elterjesztője a fertőzött ivóvíz volt), ezért a község vezetése 1896. végén döntést hozott az első artézi kút elkészíttetéséről.

A kor szokásának megfelelően a képviselő-testület által kinevezett Kútépítő bizottság rövidesen el is utazott Szeghalomra és Dévaványára tapasztalatot gyűjteni, majd visszatérése után jelentést tett megbízóinak. A beszámoló kedvező benyomást tehetett a képviselőkre, mert az 1897. március 13-i közgyűlés határozata így hangzott:

"A bizottság javaslata egyhangúlag elfogadtatik, s utasíttatik a bizottság, miszerint Csermák Vilmos és Rabatin Gábor vállalkozókkal a feltételeket véglegesen állapítsa meg, főbíró pedig arra, hogy a község nevében a szerződést kösse meg, s azt jóváhagyás végett a képviseleti gyűlésnek mielőbb mutassa be."

Ez utóbbi április 11-én meg is történt, július 18-án pedig már a törvényhatósági bizottság jóváhagyása is Kunhegyesre érkezett, így a dévaványai vállalkozók a tanácsház melletti Piac-téren neki is kezdhettek az előre láthatóan 12.000 forintba kerülő mű készítésének.
A munkálatok 1898. március 16-ig jól haladtak, ekkor azonban Rabatin Gábor közölte megbízóival, hogy a jelenleg beépítés alatt álló 95 mm-es béléscsövet nem képes a tervezett 380 m-ig lejuttatni, mert az a homoksúrlódás miatt már 350 m-ben végleg megszorult.
Aggodalmát fejezte ki az ezután felhasználandó 76 mm-es béléscsövek szokásosnál nagyobb (4 mm helyett 7,7 mm) falvastagsága miatt is, mely a csőközben megszorulást okozhat, végezetül a március 23-i közgyűlésen személyesen is megjelenve azt kérte:

"... engedtessék meg, miszerint a 350 méter mélységen alul egész 500 méter mélységig a 76 mm külátmérőjű csövek helyett 70 mm külátmérőjű és 4 mm falvastagságú csöveket építhessen be, kijelentvén, hogy a vállalkozási szerződés többi pontjait - ideértve a 24 óránkénti, s a kikötött kiömlési magasságban való 800 hectoliter vízszolgáltatást és a csövekkel egész 500 méterig való lemenetelt - magára és vállalkozó társára nézve kötelezőnek elismeri."
A képviselőket megijesztette a váratlan fordulat, ezért - bár engedélyezték a csőmódosítást - több pontba szedett és igen szigorú határozatot hoztak:

1./ Az egy évi jótállást kettő évre kell meghosszabbítani, és ki kell terjeszteni "... nemcsak a szolgáltatott víz minőségére és a kút teljes

eldugulásainak eshetőségére, hanem azon körülményre is, hogy a kútnak a két évi jótállás lejártával bírnia kell az anyaszerződésben kikötött 800 hectoliter vízszolgáltatás képességével." Ennek a döntésnek az elvi alapját az a szakvélemény szolgáltatta, melyet a megyei m.kir. építészeti hivatal küldött meg a községnek: "... a kaliber ezen változtatás folytán 17 százalékkal szűkül, tehát ugyanennyivel csökkenti a kérdéses forrás vízszolgáltatását, továbbá bizonyos az is, hogy szűkebb kaliber mellett nagyobb az eldugulás veszélye is..."

2./ "Ha a kétévi jótállás tartama alatt bármely okból - külső behatásoktól persze eltekintve - beáll a kút tisztításának szüksége, vállalkozók a tisztítás műveletét mindaddig tartoznak folytatni, míg a kút vízszolgáltatása a 800 hectolitert el nem érte, tartoznak továbbá ezen vízszolgáltatásért 6 hónapig jót állani..."

3./ Vállalkozók jótállását úgy kell biztosítani, hogy a vállalati összegből nem 10, hanem 15 %-ot kell visszatartani a jótállási időn belül.

A munkálatok folytatódtak. 1899. elején a talp 468 m, a rétegsor pedig olyan reménytelenül agyagos, hogy a csőhasítást egy már korábban átfúrt homokrétegnél, 326,5 - 330 m-ben végzik el, de csak igen gyenge vízszivárgást észlelnek a fúrakna alján.
A kutat építtető bizottság ekkor ismét jegyzőkönyvet vett fel, mely szerint a "... vállalkozó Rabatin Gábor miután az artézi kút a feljövő víz által is tisztítja maga magát gőzszivattyú alkalmazása nélkül, engedélyt kér arra, hogy a községből eltávozva a további munkát 3 hó elteltével... folytathassa. Vállalkozó reményli, hogy a 3 hó alatt a kút vízbősége ilyen úton szaporodni fog, s nem tartja kizártnak azt sem, hogy a 3 hó elteltével a víz a föld színe felett fog a csőből kiömölni".
Az engedélyt megkapta, a határidő betartásáról azonban úgy "megfeledkezett", hogy szeptember közepén közgyűlési határozattal kellett visszarendeltetni. Igaz, megbízóinak ezután sem telt sok öröme belőle. Több hónapi szivattyúzás után ugyanis váratlanul azzal állt eléjük, hogy "... az artézi kút nem felel ugyan meg a szerződésben kikötött feltételeknek, de hogy a községnek e célra már kifizetett 1.000 fr-ja teljesen kárba ne vesszen, s hogy a

lakosság nagy részben jó ivóvízzel el legyen látva, hajlandó a mostani artézi kutat amely magától 57 hectoliter, szivattyú segélyével pedig 340 hectoliter vizet képes kiadni 24 óránként, hajlandó a községnek úgy amint az jelenleg áll, minden beépített anyagokkal együtt a fúrótornyon kívül átengedni, ha részére a már kifizetett 1.000 fr-on felül a község még 200 fr-ot fizet..."

A döbbent képviselők rövid tanácskozás után - figyelembe véve azt is, hogy a vizet az országos vegykísérleti állomás "élvezhetőnek" nyilvánította - elfogadták az ajánlatot, sőt: a vállalkozókat még az előírt garanciális kötelezettségek alól is felmentették!

Még ugyanezen a tárgyaláson döntöttek a felszerelendő "erős szerkezetű" kerekes szivattyúról és a csurgalékvíz elvezetéséről is, remélve, hogy a roszszul sikerült kút legalább ilyen módon megbízhatóan és hosszú ideig üzemel majd. Tévedtek. Egy évvel később ugyanis a szűrőcső bedugult, kimosatására pedig az akkor éppen Fegyverneken dolgozó orosházi Mátyus testvéreket kérte fel a vezetés. Az 1.100 koronába kerülő, éjjel-nappal folyamatosan végzett tisztítás sikerrel járt, a 0,2 literre csökkent hozam 9 l/p-re emelkedett, és a víz homokmentes volt.

Az események nagyon elkeserítették a lakosságot - érthetetlen módon a képviselők mégis elálltak attól a kezdeti véleményüktől, hogy a kutat megerőltető szivattyút a jövőben az anyacsőről egy víztartó medencére kell átszerelni - viszont az is mindenki számára világossá vált, hogy egy újabb elduguláS bekövetkezte előtt legalább még egy fúrt kút építéséről kell gondoskodniuk.

A kútalapból megmaradt pénz persze már kevés lett volna egy hasonló méretű vállalkozáshoz (Zsigmondy Béla 330 m-re szóló 35.640 koronás ajánlatához különösen), az idő is sürgetett, ezért kapva-kaptak egy javaslatra: fúrassanak kismélységű (50-70 m-es), s ezért olcsó kéziszivattyús csőkutakat az egyes utcákban, olyanokat, amilyeneket a debreceni Bauer és Társa cég készített a szomszédos Abádszalókon.

A kútépítő bizottság rövidesen útnak is indult, hogy megtekintse az említett létesítményeket, majd az 1900. december 1-i képviselő-testületi ülésen a következő jelentést tette: "... vizök elég tiszta, homok mentes és iható, élvezhető jó víz. A kutak egyre másra 2.400 koronába kerültek szivattyú szerkezettel, teljes felszereléssel együtt."

Alexander Zoltán főjegyző ezután bemutatta a kapott szerződésmintát "... továbbá a községi elöljárósághoz a fúrandó kútra Mátyus István és János orosházi, valamint Bauer és Társa debreceni vállalkozók által beadott ajánlatot" is.
A testület ezeket túl drágának találta, ezért úgy döntött: a kútépítő bizottságot "... kiküldi kebeléből... azon utasítással, hogy utazzanak mielőbb Debrecenbe, tekintsék meg az ottani fúrott kutakat... és lépjenek érintkezésbe ottani kútfúró vállalkozókkal, szólítsák fel ezeket ajánlatok beadására, győződjenek meg arról, hogy a debreceni fúrott kutak sikerültek-e, jó-e s elegendő mennyiségű-e azok vize, tekintsék meg a vállalkozókkal kötött szerződéseket, s eljárásuk eredményéről tegyenek jelentést."
Ez utóbbira a december 29-i gyűlésen került sor. A hat benyújtott ajánlat közül Mazúr Károlyé lehetett a legelőnyösebb, mert őt személyesen is meghívták, hogy válaszolhasson a jelen levők kérdéseire. A végső döntés szerint az elsőként létesítendő alsó-végi ún. "német Ó" kút melletti kútra (a német Ó kút a kunhegyesiek emlékezetében mint a település legrégibb kútja él ma is. Nevét onnan kapta, hogy az 1848-as szabadságharc bukása után német csapat táborozott egy ideig mellette.) szóló megbízás "... egyhangúlag Mazúr Károly debreceni kútfúró vállalkozónak adatik át", amennyiben elfogadja a következő feltételeket:

1./ 2"-os horgonyzott csővel 50 m-es kutat fúr 624 koronáért úgy, hogy ebbe az összegbe már a rézhengert, a rézdugattyút, a fagymentes rézcsappal ellátott szivattyút is bele kell érteni, nem beszélve a 4-5 m-es akna kiásásáról és falazatának elkészítéséről.

2./ Ha 50 m-ig nincs víz, a továbbfúrást 12 korona/fm díjazásért kell folytatnia.

3./ Művét csak akkor veszik át, ha napi hozama eléri a 250 hl-t, ezen kívül a debreceni vegykísérleti állomás igazolja, hogy a víz az egészségre ártalmatlan.

A vállalkozó nem emelt kifogást a fentiekkel kapcsolatban, 1901. április elejére pedig el is készített egy 75 m-es kutat - igaz, ennek vízminősége több heti szivattyúzás után sem felelt meg a debreceni vegyészeknek.

Meglepő módon május 15-én mégis átvették tőle a 924 koronába kerülő építményt, de egyben kötelezték is arra, hogy az előre kialkudott szivattyút felszerelje, illetve az aknát kitisztítsa.
A kialakult helyzetet az 1902. február 9-i képviselő-testületi közgyűlésen Alexander főjegyző a következőképpen vázolta fel: "... tekintettel azon körülményre, hogy az esetben, ha a piacztéri artézi kút esetleg bedugulna, a meglevő egy fúrott kút nem lenne elegendő arra, hogy a lakosság jó és egészséges vízzel elláttassék, a rendelkezésre álló pénzből (16.074 korona - A szerző) vagy artézi kút, vagy több fúrott kút" létesítése szükséges.
A javaslat megvitatása során a képviselők többsége úgy vélte, hogy egy "igazi" artézi kút építéséhez tényleg kevés a pénz, május 26-án viszont egyöntetűen elfogadták azt a négy helyszínt (felső-vég, Hosszú utca, Purgány utca, új-sor), ahova a főjegyző kismélységű, kéziszivattyús csőkutak telepítését javasolta.
A néhány hónap múlva beérkező kivitelezői ajánlatokat az elöljáróság drágának találta, ezért Thoma József egyeki, Czoll Demeter orosházai, Hoffer Lajos ceglédi, és Maróczy József szegedi vállalkozókat felszólították arra, hogy új ajánlatot tegyenek, olyat, amelyik jobban beleillik a vezetés előzetes elképzeléseibe.
Hosszas huzavona után a munkát végül is nem ők, hanem egy addig ismeretlen személy, a helybeli Neufeld Mór kapta meg, igen szigorú feltételekkel (megfelelő vízminőség, 200 hl/db/nap hozam, sikertelenség esetén nincs fizetség stb.).
Ezek sem segítettek azonban a községen, hiszen a rendelkezésre álló kevés információ szerint a kutak nem, vagy csak igen rossz eredménnyel készültek el (a hosszú utcait például 165 m-ig fúrták le, vizet még sem kaptak).
"... a fúrott kutakkal való kísérletezés nem sikerült, miért is czélszerűnek... (látnám)... ha a rendelkezésre álló összegből (18.422 korona - A szerző) artézi kút létesíttetnék" - summázta a helyzetet az 1904. augusztus 20-i közgyűlésen a főjegyző, majd a jelen levők újabb bizottságot neveztek ki az ezzel kapcsolatos ügyek intézésére.

Végezetül néhány szót a kutak további sorsáról. A piac-téri artézi kút a továbbiakban sem üzemelt az elvárásoknak megfelelően, ezért 1910. táján földbe süllyesztett, 160 hl űrtartalmú, kézi szivattyúval felszerelt beton "tartályt" kellett mellé építeni, melybe 2 m-rel a felszín alatt ömlött be a víz.

Egy helybeli idős ember - egykori cseléd - elmondása szerint ez a tartály időnként megtelt sárga homokkal, iszappal, tehát a termeltetett réteg még ezt a kímélő üzemmódot sem bírhatta. Mindettől függetlenül a víz minősége igen jó volt, messziről is ide jöttek érte, aki pedig megengedhette magának, a vízhordókkal (helybeli nevén a "kókusokkal") szállíttatta otthonába. A kút B-9 szám alatt lelhető fel az országos kataszterben, ellentétben Mazúr és Neufeld műveivel, melyek ott nem találhatók, tehát aligha léteztek túl sokáig...
És ha már az előbbiekben említésre került a Mátyus testvérek neve és fegyverneki munkája, a következő történetben ismerkedjünk meg ennek a fúrásnak az eseményeivel.

Fegyvernek, Piac-téri kút

A község első artézi kútjának megépítéséről 1892. november 30-án hozott döntést a képviselő-testület, ezt azonban Schwarcz Ábrahámné - ismeretlen okból - megfellebbezte.
A község vezetése a főszolgabíróhoz, ő pedig az alispánhoz fordult levelében azért, hogy a kút mégis megvalósítható legyen. Érvelése így hangzott:

"Miután ezen artézi kút mielőbbi létesítése Fegyvernek község közegészség ügye terén felette fontos kérdés, s mert tekintettel a mai kedvezőtlen egészségi viszonyokra, Fegyvernek község önkénytes és dícséretes törekvése kétszeres méltatást érdemel, a községnek hozzám intézett kérelme folytán vagyok bátor felkérni... miként oda hatni méltóztatnék, hogy ezen ügyben a nagyméltóságú m.kir. belügyminiszter úr határozata mielőbb meghozatnék."

A válasz néhány hónappal később, 1893. október 21-én született meg:

"... tekintettel arra, ... miszerint a fúrandó kutat a vállalkozó jótállás mellett 5.000 frt. költséggel felépíteni hajlandó... (a fúrást)... helyben hagyom ugyan, megjegyzem azonban, miszerint... Fegyvernek község körül

kisebb-nagyobb távolságban fekvő községekben fúrt kutak legalább is 400 m mélyek, és így valószínű, hogy a ... községben felszálló víz is csak ily mélységben remélhető, ily mélységű artézi kút pedig... körül-belül 26.000 frt. költségbe kerülne" - tehát előnyösebb lenne, ha a vezetés egy 80-100 m mély, kéziszivattyús kutat készíttetne csak.

Az illetékesek - némi bizonytalankodás után, de - nem fogadták meg a tanácsot, sőt, túltették magukat a szakértő királyi főmérnök intelmein is: "... figyelmeztetendő lenne a község, hogy amennyiben ezt jelentékeny áldozat nélkül teheti, ne 4-3 és 2 czollos, hanem 5-4 és 3 czollos csöveket alkalmazzon", mert a kisebb kaliber mellett az eldugulás veszélye nagyobb."
Igaz a vállalási feltételek szigorúak voltak: a víznek önerejéből legalább két méter magasra kellett emelkednie a földfelszíntől, a hozam 600 hektoliter/nap kellett, hogy legyen, mégpedig jó minőségben, mert fizetésről csak megfelelő vegyvizsgálati eredmény esetén lehetett szó, a csöveket a kivitelező adja, stb.
Sajnos - mint már annyiszor - a szigorúság most is kevésnek bizonyult.
Idézet Müller József főbíró 1897. december 7-én kelt, alispánnak írott leveléből: "... van szerencsénk tisztelettel jelenteni, miszerint artézi kút vállalkozóink (Szabó Lajos kabai, és Truka Ferenc debreceni lakos - B.I.) 1896. tavaszán 310 méter mélységre történt lefúrás után munkálataikat végleg abbahagyták, s ezen tényük által a vállalati szerződést megszegték."
Az elöljáróság természetesen azonnal pert indított a "majdnem szökés látszatával" távozott mesterek ellen, ugyanakkor 1.800 forintos követelésének (a napszámosok addigi munkadíjának) megtérítéséig lefoglalta a helyszínen hagyott szerszámokat és csöveket.
A 16 hónapos fúrási kísérletet hosszú pereskedés követte, ez alatt pedig a képviselők döntése alapján a fúrás szünetelt, új vállalkozót nem kerestek.

Az alispán - látva a település továbbra is kedvezőtlen egészségügyi helyzetét - 1898. elején levelet írt Müller főbírónak, aki válaszában kifejtette, hogy a kút létesítése csak azon múlik, talál-e az elöljáróság olyan vállalkozót, aki "saját veszélyére" (értsd: a saját költségére-kockázatára, és ha sikerül, megveszik tőle) hajlandó fúrni, mert a korábbi mesterek "... a fúrást többszöri írásbeli felhívásunkra sem voltak hajlandók folytatni."

A címzett alispán és munkatársai ekkoriban már egyértelműen úgy vélték, hogy a vezetés "kivárásra, a téma odázására" törekszik a per végéig, ezért egyértelműen kinyilvánították óhajukat a megkezdett fúrás mielőbbi befejezésére.

Nem volt mit tenni, a képviselők az 1899. február 20-i ülésen megváltoztatták korábbi döntésüket, és a további lépések megtétele céljából bizottságot választottak.

"... Fegyvernek községben az artézi kútnak sikeres fúrására a feltételek megvannak - olvasható a jegyzőkönyvben - ezért közegészségügyi tekintetekből a község nem várja be az artézi kút vállalkozó ellen indított per befejeztét..."

A meghirdetett pályázatra Bányász Mór törökszentmiklósi vállalkozó adta be a legkedvezőbb ajánlatot, de még ez is csak kisebb módosításokkal volt elfogadható a fegyvernekiek számára (pl.: a kivitelező nem hajlott arra, hogy lefúrási kötelezettsége 400 m-ig terjedjen, csak 300 m-t vállalt, stb.).

Július 8-án végülis jóváhagyták a közösen kialakított új szerződést, és az már a törvényhatósági bizottság előtt volt, amikor augusztus elején egy teljesen megváltoztatott, elfogadhatatlan tartalmú megállapodást kaptak Bányásztól.

A felbőszült képviselők ekkor jegyzőjük javaslatára Orbán Mihály hódmezővásárhelyi mester ajánlatát vették szemügyre, mint legkedvezőbbet, de ismeretlen okból ez a tárgyalás sem zárult eredménnyel.

Csakúgy, mint a továbbiak, ezért az 1899. december 11-i közgyűlésen mindenki örömmel fogadta a jegyző szavait: az "... utóbbi időben sikerült az artézi kút bizottságnak a Mátyus testvérek orosházi czégét megnyerni, mely czéggel a szerződés meg is köttetett és pedig az eddigi ajánlatoknál sokkal előnyösebb feltételek mellett. (A fúrásnak 400 m-ig kell lejutni, +1 m-en 40 l/p vizet kell adnia ivásra alkalmas minőségben, a bekerülési ár 7.000 forint, a fúrótorony anyagát, valamint a gépeket és a csöveket vállalkozók biztosítják - ha viszont 400 m-ig nincs kút, csak a vállalati összeg 35 %-át kapják stb.)

A vármegye törvényhatósági bizottsága 1900. február 12-én hagyta jóvá a Piac-téren lemélyítendő kút szerződését, egyben kötelezte a vezetést arra, hogy minden olyan esetben, ha a fúrófej homokrétegbe ér, a munkálatokat 24 órára szüntesse be, és tisztázza a szinttáj vízadóképességét, az eredményt pedig jelentse az alispánnak.

Feltehető, hogy a Mátyus testvérek műszaki felkészültségét is kevésnek találták az itteni nehéz vízföldtani adottságokhoz viszonyítva, mert a levélben egy ajánlás is olvasható: "... Zsigmondy ma már mintegy 12.000 frt-os pausális (átalányáras - B.I.) összegért készíttet artézi kutakat nagy kaliberrel és vörösfenyő béléssel, amely kút tehát sem az eldugulásnak, sem a csövek elpusztulása folytán előálló veszélyeknek nincs kitéve" - válasszák tehát inkább ezt a kúttípust.

A javaslatot 1900. március 14-én elvetették, április 26-án pedig örömmel tájékoztatták az alispánt: a kút fúrása tegnap megkezdődött!

Müller József főbíró a későbbiekben is igyekezett rendszeres tájékoztatást adni az eseményekről, ezért ennek a fúrásnak a története meglehetős részletességgel örökítődött át az utókorra.

Tudjuk például, hogy bár az első naptól kezdve sok gondot okozott a kazánház és a fúrótorony gyakori beázása, a munkát csak április 30-án hagyták abba, amikor a gőzkazán szelepeinek elromlása végképp lehetetlenné tette az öblítés fenntartását.

Május 8-án befejeződött a javítás, így 12-én már 99 m-ben, csillámos, kavicszsinóros kvarchomokban volt a talp.

Május közepén az 5"-os béléscső 141,34 m-ben végleg megszorult, a 4 1/2"-os cső préselését pedig június 10-e körül, 262 m-ben fejezték be.

Több heti várakozás következett a 3 1/2"-os rakatra, ez alatt a kútépítő bizottság (mint műszaki ellenőr), örömmel hírelte mindenkinek, hogy 250-260 m között kitűnő minőségű homokréteg helyezkedik el - igaz, 36 órás üzemszünet után sem produkált értékelhető vízhozamot, csak "szivárgást".

Augusztus végén megjöttek a csövek, folytatódhatott a munka. Szeptember első napjaiban lejutottak 335 m-ig, és 285-290 m, illetve 325-331 m között olyan víztartókra bukkantak, melyek 24 órás várakozás után 7-8 l/p kifolyó vizet szolgáltattak.

A vezetés magától értetődően kevesellte ezt a mennyiséget, ezért továbbfúrattak 373 m-ig - eredmény nélkül.

Itt már erősen agyagos volt a rétegsor, így nem csoda, hogy a béléscső ismét megszorult, és a legnagyobb erőfeszítéssel sem lehetett lejjebb préselni.

November végére megérkeztek a befejező 2 3/4"-os csövek, és a nagy hideg, valamint a tapadós agyagrétegek okozta nehézségek mellett folytatódott a munka.

1901. áprilisának közepén 441 m a talp, de a várt bővízű homokszint csak nem akart jelentkezni, ezért döntést hoztak az eddig legígéretesebbnek látszó vízadók újbóli kipróbálásáról.
Először 395 m-nél nyitották meg a csövet, és + 1 m-en 11 l/p hozamot kaptak, a nyugalmi szint + 3, + 4 m között állt be.
Mivel ez a mennyiség nem felelt meg a szerződésben foglaltaknak, 246 m-ben és 401 m-ben is hasítást végeztek: az előbbi 5-6 l/p igen kénes vizet, az utóbbi 9 l/p hozamot eredményezett.
Az elöljáróság - belátva, hogy a mindössze 14-15 l/p-es kifolyó hozam nem kivitelezői hiba, hanem a gyenge rétegadottságok következménye - 1901. június 26-án ideiglenesen átvette a kutat, kikötve a szokásos egy év jótállást, vagy ahogy akkor hívták, az "eldugulási felelősséget".
Az ellenőrző mérésre 1902. július 15-én került sor, és azonnal kiderült, hogy a kút valóban nem tartotta meg eredeti hozamát, csak 6 l/p-et ad.
A vállalkozó - szerződési kötelezettségének megfelelően - elvégezte az ilyenkor szükséges mosatást, így a végleges átvételnél a következő adatokat rögzíthették: kutunk 401 m mély, és 17,5 l/p kifolyó vizet ad.
Mai ismereteink szerint néhány évtizeddel később végleg elapadt, az 1950-es évek végi kataszterezők már a helyét sem találták meg.

A következő két történet szereplői "amatőr" fúrási vállalkozók. Színrelépésük körülményei döbbenetesen hasonlatosak a dél-alföldi fúrósdinasztiákéhoz, azzal a különbséggel, hogy ők a kút/ak/ átadása után azonnal visszatértek eredeti szakmájukhoz, izgalmas kalandnak, vagy szükségszerű alkalmi segítségnek nevezve vízfeltáró munkájukat.

Az első szereplő lakóhelyén, Abádszalókon még éppen csak, hogy átadták az első kutakat, ő máris a közeli Kunmadarason termett, jelentkezve az ott meghirdetett fúrási pályázatra. A szerszámmintákat és a technológiát még otthon elleste, de teljesen gyakorlatlan lévén bukottan távozott, csak a kutatófúrást tudta elkészíteni.
Ennyi is elég volt viszont egy helyi gépésznek ahhoz, hogy "megfertőződjön" az új technikával, és a helyére lépve sikeresen megoldja lakóhelye vízgondját.

Az utolsó szereplő is "jobb híján", helybeli lakosként vált alkalmi kútfúróvá, teljes sikerrel.

Kunmadaras község első fúrási kísérletei

Jelen ismereteink szerint Kunmadarason 1899-ben merült fel először egy egészséges ivóvizet adó fúrt kút létesítésének gondolata. Nem tudjuk, hogy a vezetés ezek után közzétette-e hivatalos pályázati hirdetményét, tény viszont, hogy a szeptember 2-i képviselő-testületi közgyűlésen egyedül Klein Jakab abádszalóki fakereskedő ajánlatát olvasták fel és fogadták el, mégpedig a következő kikötésekkel:

1./ Klein Jakab... köteles a község részére - az úgynevezett Zsiga malom helyén levő üres téren - egy 2" kívül-belül czinezett vascsővel és a szükséges szivattyúval, korsótartóval ellátott, kitéglázott és tölgypallóval lefedett fúrott kutat létesíteni 50 méter mélységig lefúrva 350 ftért.

2./ Ha 50 méternél lejjebb kellene menni, 50 métertől 60 méterig méterenként 5-5 fr, 60 métertől 70 m-ig méterenként 10-10 fr-ot fizet a község vállalkozónak az esetben, ha az általa fúrott kút alkalmas és bő vizet ád. Világosan megjegyeztetik azonban, hogy a képviselő-testület nem szándékozik belemenni abba, hogy ezen fúrott kút furata 70 méternél lejjebb menjen. S ha ezen mélységnél a kútfúrás nem sikerülne, vagy ott alkalmas és bő víz nem találtatnék, vállalkozó a községtől csupán 100 fr kártérítésre tarthat igényt.

3./ A feltételek elfogadása esetén Klein azonnal megkezdheti a fúrást, mely hangsúlyozottan próbajellegű, de ha sikerül, a település különböző pontjain újabb kutakat rendelnek tőle.

Sajnos a munkálatok során történtekről részletek nem maradtak fenn az utókorra, Ember Elek főjegyző október 14-i bejelentése viszont igen: Klein Jakab a kijelölt helyen lefúrt 70 m-ig, alkalmas víz azonban nem találtatott, ezért a munkálatokat befejezték, a 100 forintot a pénztárból kiutalták.
Az itt élők szerencséjére úgy a geológiai, mint a kivitelezői problémákra példátlan gyorsasággal sikerült megoldást találni.

Az 1899. november 7-i képviselő-testületi közgyűlésen ugyanis felolvasták Papp Mihály gépész beadványát, mely szerint a Piac-téren elkészült egy kúttal, ezen kívül pedig a kunhegyesi út felén, az úgynevezett Bánhegyesi-féle malom helyén is fúrt egy kutat. Az előbbiért 130, az utóbbiért 300 forintot kap - tette hozzá a jegyző - természetesen köteles a második kút teljes felszerelésére is.

A MÁFI adattárában található iratok szerint a Piac-téri kút 28 m mély lett, és 45 mm-es béléscsövéből 28 l/p vízhozamot szolgáltatott, a kunhegyesi úti pedig 32 m-es, és 25 l/p 13,5 ^{o}C-os vizet adott.

A harmadik, ezúttal már 33 m-es és 20 l/p 14 ^{o}C-os vizet adó kutat 1901. elején Német Ferenc háza mögött fúrta le Papp Mihály.

A munkálatok érdekessége a szerződés módja volt: amikor az 1900. december 11-i közgyűlésen felolvasták Pásztor László és társai kérvényét erre a kútra, a testület azzal járult hozzá a kivitelezéshez, hogy az árát nekik kell megelőlegezni, és a költségeiket csak akkor térítik meg közpénzből, ha a víz iható lesz.

A vegyvizsgálat megfelelő volt, így ez a kút is községi tulajdonba került, Papp Mihály pedig egy év garanciát vállalt rá.

A kezdeti sikerek után nem meglepő, hogy az 1901. június 2-i közgyűlésen az egyes körzetek lakói már sorban kérték az újabb fúrási lehetőséget, amit a vezetés biztosított is az előző feltételekkel: egy-egy teljesen felszerelt kútnak ki kell jönnie a 300 forintból, és iható vizet kell adnia...

Tiszakürt, Piac-téri kút

A piaci gémes kút vizének minősége már nem felel meg az igényeknek, ezért minél előbb egy artézi kutat kellene készíttetni helyette - indítványozta az 1903. december 11-i képviselő-testületi közgyűlésen Szegedy László jegyző. A jelen levők nem csak, hogy egyetértettek elképzelésével, hanem azt közhasznúnak ítélve azonnal fel is szólították a vezetést, lépjen érintkezésbe néhány kútmesterrel, szerezzen tőlük ajánlatot, majd tegyen javaslatot az így megismert költségek előteremtésének módjáról is.

A megbízott elöljáróságot képviselő jegyző 1904. március 8-án tett jelentést az elvégzett munkáról. Elmondta, hogy "... több kútfúró egyénnel is érintkezésbe léptek, s ennek eredménye: Banga Sándor és társa hódmezővásárhelyi és Horváth Sándor helybeli lakos által benyújtott két ajánlat, melyek szerint mindkét vállalkozó egy 52 milliméter belvilágú kifolyó csővel létesítendő, perczenként 80-100 liter vizet adó kút fúrásáért 3200 korona összeget kér. Ehhez jön még egy egyszerű medencze költsége, körülbelül 1000 korona, s így az árlejtés eredményét számba véve mintegy 4000 koronába kerül egy artézi kút létesítése".

Ezzel szemben az artézi kút alapban van 420 korona, a szöllőbeli eladott út áraként befolyt 380 korona, a hiányzó 3200 koronát pedig az italadó alapból lehet előteremteni.

Nagyobb nehézséget okozhat a felesleges víz elhelyezése, bár gróf Bolza József és bérlője megígérték, hogy a csurgalékvizet a csukás laposi nádasba vezethetik.

A képviselők megtárgyalták a hallottakat, majd a jegyzőkönyvi határozatban támogatták egy 4000 koronás artézi kút elkészíttetését a Piac-téren.

Nem tudni miért, de két hónappal később ismét visszatértek a témára - igaz, az "napról-napra általánosabb közóhajt képezett."

A jegyző már tényként említette, hogy a csurgalékvíz a Tiszaföldvár felé haladó út bal oldali csatornáján lesz elvezetve, később egyesül a Horváth Sándor-féle kút vizével, és együtt folynak bele Bolza gróf nádasába.

Javasolta még, hogy a nyilvános árlejtést mellőzzék, helyette Horváth Sándorral és Banga Sándorral vegyék fel a kapcsolatot "... akként, hogy amelyik 3200 korona, vagy ennél olcsóbb vállalati összeg mellett egy 2 angol hüvelyk belvilágú, 4-5 mm-es falvastagságú légszeszcsővel a vízmegindulás napjától 30 nap múlva perczenként mérve legalább 80-100 liter tiszta, szerves alkatrészeket magában nem foglaló, kellemes italú artézi vizet adó kút fúrására vállalkozik, azzal a szerződést kössék meg."

Felmerült a létesítendő kút mélységelőirányzata is. A válasz az volt, hogy feltehetően 220 m lesz, feljebb ugyanis nincs jó vízadó réteg, hiszen a tavaly fúratott magánkutak is ilyen mélységben álltak meg.

A két kivitelezőnek az 1904. június 1-i közgyűlésen kellett volna megmérkőznie egymással, mivel azonban csak a helybeli Horváth Sándor jelent meg, vele kötöttek szerződést.

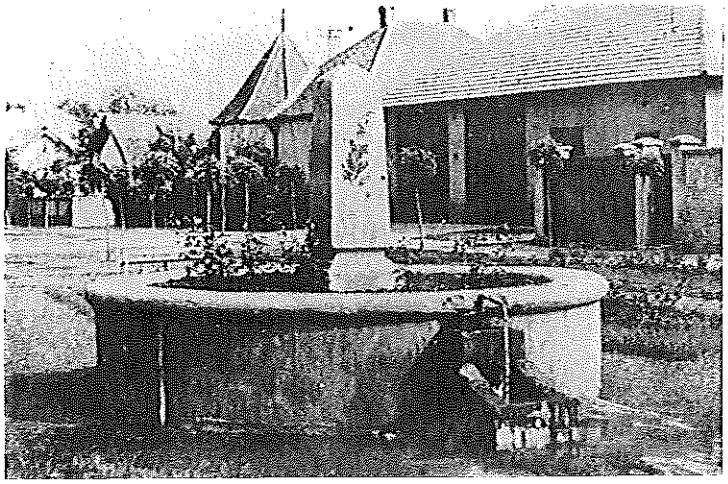
Megváltoztatták egyúttal a vízelvezetéssel kapcsolatos elképzelést is: a Jókai utca árkán át vezetik a csukási kaszáló nádasába, így jóval olcsóbb. A törvényhatósági bizottság jóváhagyása november elején érkezett meg a községbe, a képviselők pedig újabb egy hónap múlva nagy örömmel hallgatták a jegyző előterjesztését: "A teljesen jó minőségű és mennyiségű vizet szolgáltató artézi kút átvételéhez az egész képviselő-testület meghívandó, s az ha a szerződés feltételének megfelelőnek találtatik, s ha vizének a kikötött 80 literen alul csökkenéséért vállalkozó Horváth Sándor egy évi teljes anyagi felelősséget vállal, minden szakértő alkalmazása nélkül átvehető." Bár a rendelkezésünkre álló adatok szerint a 253 m mély kút végül is csak 50 l/p kifolyó vizet adott, az átadás megtörtént, sőt 1905. március 23-án már a díszkútfej megépítéséről folyt a tárgyalás. A döntés így szólt: "A felépítmény elkészítésénél tapasztalat szerzés végett a kécskei felépítmény megszemlélését" elhatároztuk.

Nemsokára megvolt a végleges elképzelés - 3 m átmérőjű betonmedence lajttöltővel - melynek végleges formába öntésére a kunszentmártoni Tomaniczka Antaltól és a tiszainokai Kiss Mihálytól kértek ajánlatot, a fémrészek tervezésével pedig Horváth Sándort bízták meg.

A kürtieknek Tomaniczka elképzelése tetszett jobban, a felépítésére hirdetett árlejtést pedig Papp Mátyás és Gyalai Simon kunszentmártoni építők nyerték meg, 1130 koronás legolcsóbb ajánlatukkal.
A költségeket a fúrásból maradt (a mennyiségi hiány miatt levont?), és az iskola ásott kútjának építésére félretett - most feleslegessé vált - pénzből fedezték, a műszaki ellenőri feladatok elvégzésére pedig bizottságot neveztek ki.

Az összesen 1502 koronába került kúfejből (kép) csorgó jó víz emberek és állatok tömegét vonzotta a helyszínre, és rövidesen olyan elvizesedés következett be, hogy az 1905. november 16-i közgyűlésen a jegyző a következő előterjesztést tette: "... az artézi kút és a jegyzői lak közötti kis terület a szabad közlekedés elől zárassék el, továbbá, hogy az artézi kútból állatok és mindenféle tárgyak mosása beszüntetés terhe alatt tiltassék el". Javaslatát elfogadták.

Ismereteim szerint a kút az 1970-es években még üzemelt, mára elapadt, talán csak a felépítmény egy része látható még.



31. sz. kép

A tiszakürti első artézi kút felsőrésze évtizedekkel ezelőtt.

Repro: Csikos Ferenc, KÖTIVIZIG

Az utolsó történetben szinte minden olyan élethelyzet megtalálható, ami az eddigi eseteket jellemezte. Van fúrást halogató vezetés, van máshol sikeres (Békés megye), itt kudarcot valló fúrási vállalkozó (az eset különlegessége: mielőtt végleg ellehetetlenülne, meghal), megjelennek kétes elemek és más szakterületen dolgozó iparosok, hogy befejezzék, amit félbehagyott, és vannak adakozó polgárok is bőven, bizonyítva: nem a jászberényi Pintér Mihály volt az egyetlen, aki vagyonának egy részét lakóhelye egészséges ivóvízzel való ellátására áldozta...

Túrkeve város újabb fúrási kísérletei

Még éppen csak, hogy használatba vették a túrkeveiek az első, a Zsigmondy cég által készített kutat, amikor 1894. augusztusának elején a polgármester "jó ivóvizeket adó fúrt kutak" létesítésére buzdító levelet kapott az alispántól.
A képviselő-testület illemtudóan megtárgyalta a számára már kissé megkésett felhívást, majd a 15-i ülésen ekképp fogalmazta meg a választ:

"... tekintve azt, hogy Túrkevén az egészségügyi követelményeknek teljesen megfelelő jó és bővizű artézi kút van, s e kút vizének használata a lakosság között általánosságban el van terjedve, tekintve továbbá azt, hogy az artézi kúton kívül a város különböző helyein még tíz közivó kút van zárófedéllel és szivattyúkkal ellátva, s így a lakosság jó és tiszta ivóvízzel kellően el van látva: ennél fogva a képviselő közgyűlés újabb fúrott kutak készítését egyáltalában nem tartja szükségesnek."

A fenti kijelentést már csak azért is könnyedén megtehették, mert ekkor már nyílt titoknak számított a hír, mely szerint a másik városszélen levő műmalom és gőzfürdő rt. vezetői rövidesen saját kutat fúratnak a szomszédos Dévaványa újdonsült vállalkozó hősével, Csermák Vilmossal, s így remélni lehetett, hogy ennek vízfeleslegét a környékbeliek hazahordhatják majd, még ha némi térítés ellenében is.
És valóban, néhány hónappal később a birtokosból lett kútépítő ismét sikerrel járt, hiszen 297 m mély kútja majdnem kétszer annyi vizet adott, mint a városé, pedig a Zsigmondy Béla által felvett összegnek csak a töredékébe, 4.700 forintba került.
A két fúrt kút megléte ellenére az 1900-as év végére a város egészségügyi helyzete ismét kedvezőtlenre fordult, a hagymáz járvány sok embert levett a lábáról, némelyek bele is haltak betegségükbe.
A "Túrkeve" című lap november 18-án rövid hírben közölte, hogy a főorvos úr le akarja záratni a képviselők által korábban jónak tartott ásott ivóvízkutakat, "... mivel ezek a járvány fészkei, s fellehet cserélni jó artézi vízzel."

E felismerés ellenére pár évvel később mégis két újabb ásott kút létesítéséről határozott a vezetés, de ezek kivitelezésére már nem kerülhetett sor, mert az 1905. április 20-i képviselő-testületi ülésen felállt S. Nagy Sándor képviselő, és úgy a maga, mint néhány társa nevében új artézi kút készítésére tett javaslatot.
A testület elvben egyet is értett velük, ezért Kovács László tiszti ügyész vezetésével öttagú kútépítő bizottságot nevezett ki, akiknek feladatául adta, hogy több kútépítő mesterrel is lépjenek érintkezésbe, majd tegyenek kimerítő, tüzetes jelentést a tapasztaltakról.

A beszámolóra a június 29-i ülésen került sor: a bizottság "... az artézi kút készítésére nézve Medveczky József orosházi lakos artézi kútépítő mesterrel egyezségre lépett... (miszerint)... köteles vállalkozó az S. Nagy Sándor és társai által kért helyen az artézi kút fúrását jelen közgyűlés napjától számított 15 nap alatt megkezdeni, s azt addig folytatni, míg legalább is egy méter magas felszökéssel, perczenként 40 liter jó minőségű ivóvíz elő nem áll, a kútnak 2 3/4 hüvelyk belvilágú végződő csővel kell bírnia. Megjegyeztetik, hogy a csöveket, gépeket, szerszámokat és munkásokat - kik közül 6 állandóan helybeli lesz - vállalkozó ad... A vállalati összeg 6.000 koronában állapíttatik meg, olyan módon, hogy vállalkozónak a kút nem sikerülése, vagy a víz bőségének, jóságának, felszökési képességének hiánya esetén a város nem tartozik fizetni, s a netalán már kiadott előleget a vállalkozó visszafizetésének biztosítékául a gépcsövek és szerszámok letartandók... (ha szerencsétlenség vagy geológiai akadály lesz)... joga van a vállalkozónak a város által kimutatott előbbi hely mellett új fúrást kezdeni...", ez utóbbit persze kárpótlás nélkül. Szóba került még az is, hogy S. Nagy Sándor és társai 1.455 koronát adtak össze a fúráshoz, és ezt most befizetik a városi pénztárba.
Úgy látszott ekkor, semmi sem akadályozhatja meg a munkálatok megkezdését, annál is inkább, mert a szerződést aláírták, és azt a törvényhatósági bizottság is jóváhagyta. Mégsem így történt. Október elején Medveczky beteg lett, felgyógyulása után pedig első útja nem Túrkevére, hanem Endrődre vezetett, hiszen először az ott félbehagyott fúrást kellett befejeznie.
Itt kereste fel Nagy István főjegyző és Balázs Gyula mérnök, hogy választás elé állítsák: vagy 8 napon belül munkát kezd, vagy más vállalkozót keresnek helyette.

Ma már kinyomozhatatlan, mi történt a találkozón, a fenyegetés használt-e, vagy éppen befejeződött az előző munka, de tény: 1905. decemberének elején az új kőút mellett kijelölt fúrási ponton megjelentek a cső és öblítővíz szállító járművek, majd megkezdődött a fúrás.
A vezetés és a lakosság öröme azonban nem sokáig tartott. A december 21-i közgyűlésen felállt Kovács László, és bejelentette a hírt: "... az artézi kút építése akadályba ütközik, mert az eddig elhelyezett csövek a földből a nagy nyomás miatt ki nem szedhetők, sem lejjebb nem tolhatók, kéri ennél fogva a közgyűlést, hogy a szerződés azon pontjától, melyben a cső vastagsága megállapíttatik, térjen el, s engedje meg, hogy a már leeresztett csövekbe vékonyabb cső eresztessék, s a fúrás ezzel folytatódhassék tovább..."

A testület egyetértett a javaslattal, a munka meg is indult, de rövidesen újabb gond elé nézett a közösség. Általános megdöbbenésre kiderült, hogy a vállalkozónak elfogyott az összes pénze, és már a legapróbb napi kiadást sem tudja fedezni.
"Ily körülmények között, nehogy a munka félbe maradjon, a bizottság bízva a kút sikerülésében, a lakosságtól erre a célra befolyt 1.400-1.500 koronát az építéshez szükséges kiadások fedezésére fordította, ugyanerre a célra fordította a régebben tervezett két közönséges kút egyikére megszavazott összegből 500 koronát. A fúrás közben elért 230 méter mélységnél vastag homokréteg találtatott, nagy vízbőséggel, de a víz felszökő képessége oly gyenge volt, hogy perczenként csak 12 liter víz jött belőle. A vállalkozónak ezen homokrétegen keresztül kellett menni, a homokréteg alatt talált agyagos földben azonban a csövek olyan tapadást kaptak, hogy szétszakadoztak, s velük tovább menni nem lehetett... (kisebb átmérőjű csöveket rendeltünk, ezzel folytatódott a munka)... a fúrás azonban 270 m körül ismét megakadt, s a vállalkozó kijelentette, hogy kénytelen a nem sikerült közelében új fúrást kezdeni" - magyarázta a helyzetet az 1906. március 14-i közgyűlésen Kovács László, hozzátéve, hogy a fentiekre még a Czihat Károly polgármester úr által adományozott 1.000 korona is felhasználódott, így most se a vállalkozónak, se a kútépítő bizottságnak nincs pénze az újabb fúrási kísérletre.
- A helyzet azért nem annyira rossz, mint amilyennek látszik - nyugtatta meg a képviselőket - hiszen a vásárolt 50 mm-es cső a város tulajdona,

az elköltött 2.000 korona fedezetéül pedig lefoglalhatjuk a vállalkozó gőzgépbódéját, csöveit, szerszámait - ezek értéke egyébként kb. 3.500 korona - de számításba kell venni azt is, hogy Medveczky előző kútja sikeres volt, és az abból még kifizetésre kerülő 3.000 koronával a mi kutunk befejezhető lesz.

Némi vita után olyan határozat született, hogy "... először a már megkezdett artézi kút lesz elkészítendő, s csak ha az sikerül, lehet a Soós András-féléhez hozzáfogni." (Ennek a harmadik kútnak a költségét egyébként a nevezett túrkevei lakos adományozta a városnak!)

A döntés után újabb szerződést kötöttek Medveczkyvel és a csöveket szállító orosházi Anisfeld Józseffel, majd Debreczeni András háza előtt beindították a gőzgépet, és folytatódott a munka.

Május végére a kivitelező pénze ismét elfogyott, támogatást kért a várostól, és a kényszerhelyzetre való tekintettel utalványozták is neki a pénzt.

Hogy valójában mekkora is volt ez a kényszerhelyzet, amibe a túrkevei vezetés ezen a nyáron került, azt az 1906. november 29-i képviselő-testületi ülés jegyzőkönyvéből tudhatjuk meg: "... Medveczky József vállalkozó pár hónappal ezelőtt új fúrást kezdett, mert az előbbi két lefúrás sikertelen maradt... A legutóbb... 230-240 méternyire talált ugyan a vállalkozó egy bővizű forrásra, ennek azonban felszökő ereje nem volt. Ezen rétegben a mosatást napokon keresztül végezte, de a felhozott víz folytonosan annyi homokot hozott felszínre, hogy az így felszivattyúzott víz... fogyasztásra nem alkalmas. A kút jelenlegi állapotában vállalkozó akként vélekedik, hogy a szükséges víz csak 300 méteren alul kapható meg, s a fúrás jelenlegi állapotában 320 méterig való lehaladása előtt sem földtani, sem erőműtani akadályt nem lát."

A képviselők "a szükség kényszerítése folytán" 1.600 korona pótköltséget szavaztak meg a munkára azzal, hogy ezt az összeget a költségvetés egyes címleteinél jelentkező megtakarításból kell előteremteni.

Az újabb próbálkozást szinte mindenki bizakodással figyelte, de az események rövidesen tragikus fordulatot vettek: 1906. december 30-án Medveczky Józsefet halva találták az ágyában, az orvosi jelentés szerint szívszélhűdés végzett vele.

Ebben a helyzetben csak egyet tehetett a vezetés: ismét pályázatot hirdetett, a vállalkozók által beküldött ajánlatokat pedig az 1907. február 21-i ülésen tárgyalták meg a képviselők.

A hódmezővásárhelyi Varga Lajos levelét hamar félretették, mert ő nem a munkára, hanem csak annak vezetésére vállalkozott volna, de ugyanerre a sorsra jutott dr. Salgó József ügyvéd kivitelezői ajánlata is.
Komoly vita alakult ki ugyanakkor Szabó István és Töltési János hódmezővásárhelyi gépész, illetve kútmester, valamint az ülésen személyesen is megjelent Szabó Pál fúrási vállalkozó beadványa felett.
Az előbbiek elképzelése szerint a Medveczky által félbehagyott kút esetében adjon a város szenet, vizet, és a már meglévő 282 m-es talpig 50 mm-es csöveket, ők pedig elhunyt kollégájuk szerszámaival méterenként 2 koronáért kitisztítják a lyukat, majd 10 korona/méter díjazásért továbbfúrnak a szükséges mélységig, és ekkor már maguk gondoskodnak a szükséges csövezetről is.
A második, a Soós András-féle kút fúrására is tettek ajánlatot: a város ad szenet, vizet, fizeti a szerszámok és a csövek szállítási költségét, a munkásokat és a csövet ők adják. A vállalati összeg 4.000 korona, abban az esetben, ha a város minden 100 m után 400 korona előleget ad, a fennmaradó összeg az átvételnél lesz fizetve, kivétel 1.500 koronát, mely további 30 nap múlva lesz utalványozva.
Lehet szó arról is, hogy a város ad 800 korona előleget, az átvételkor fizet 2.700, utána 30 nappal pedig 1.500 koronát. (Töltésiék egyik ajánlati levele, és a velük kapcsolatosan beszerzett referenciák az 1-2-3. sz. mellékletekben láthatók.)
A jelen levő Szabó Pál ezek után előadta, hogy a Medveczky-féle félbehagyott kutat hajlandó befejezni úgy, hogy a csőszakadást helyreállítja, a lyukat kitisztítja, majd 282 m alatt addig fúr, míg percenként 40 liter kifolyó vizet nem kap. 282 m alatt méterenként 20 koronát kér - előleget viszont nem - amennyiben pedig a fúrás nem sikerül, vagy nincs meg a kívánt vízmennyiség, nem tart igényt díjazásra. Kiköti azonban, hogy ha sikerrel jár, 12.000 koronáért ő kapja meg a Soós András-féle kút készítésének jogát is.
Ajánlatát "élénk eszmecsere után" elfogadták a jelen levők, de vagy nem volt túl eredményes a munkálkodása, vagy egyéb ismeretlen szempontok merültek fel, mert az április 18-i ülésen a kútépítő bizottság azt a felvetést tette, hogy a félbehagyott kutat a Szabó-Töltési párosnak adják vállalatba.
A képviselők teljesítették a kérést, két új kivitelezőjük azonban alig hatolt be az elhagyott fúrólyukba, máris nehezen leküzdhető akadályba ütközött. "Ugyanis a szakértők állítása szerint a kút csövébe valami rosszakaratú ember egy hosszabb aczél vagy vas rudat dobott, mely a fúrót mindig elrontja.

Az akadály a 270-280 méter között van. A kút fúrását vezető városi mérnök különben mindent elkövet, hogy olyan szerszám tárgyat vegyenek alkalmazásba, mely a bedobott aczél vagy vasdarabot megsemmisítse, de ez eset elég tanúság lehet arra nézve, hogy milyen károkat okozhat a rosszakarat." - írta erről az esetről a "Túrkeve" című lap 1907. május 12-i száma.
Szerencsére a mentési kísérlet rövidesen sikerrel járt, tíz nappal később pedig szerteröppent az örömteli hír: végre kész lett a kút, az építtető bizottság már át is vette a mesterektől.
Ahogy az már az ilyen előzmények után lenni szokott, az elért eredményt mindenki másként értékelte.
A képviselő-testület például május 26-i ülésén mérsékelt lelkesedéssel vette tudomásul a kútátadás hírét, mert a kapott 20 l/p-es kifolyó hozam lényegesen kevesebb volt a vártnál. Ez a mennyiség ugyan nem elég, de a víz tiszta, jóízű, a további kísérletezés pedig sokba kerülne, ezért a kútépítést befejezettnek tekintjük, a vállalkozónak pedig 1.000 koronát utalunk ki - olvasható határozatukban.
A "Túrkeve" című lap már bizakodóbb hangot ütött meg ugyanezen a napon: való igaz, az új kút nem bővizű, de vize az ún. "suhogó kavics" mezőről szökik, mely a víznek mindenkori állandóságát biztosítja.
Hogy milyen mélységben van ez a "suhogó kavics"? Sajnos minden igyekezetem ellenére sem a kút, sem a csőhasítás pontos mélységét nem tudtam megállapítani, akkora az eltérés a korabeli iratok közléseiben.
Már a megnevezés is különböző: hívják Rákóczi úti, illetve Eördögh-kútnak egyaránt - ez utóbbi név egyébként az ekkortájt itt élt Eördögh Róbertet, a híres orvost örökítette meg.
A kútkataszter ezt az Eördögh-kutat 318 méteresnek mondja (B-23, kivitelező Kenéz András!), a MÁFI adattára viszont ugyanennek 1915-ös újrafúrásáról beszél (szó sincs ilyenről a korabeli iratokban), 292 m-es talpmélységgel.
Mindkét változat az errefelé 290-305 m között elhelyezkedő, első nagyobb pleisztocén homokréteg megcsapolását valószínűsíti, ennek durvaszemcsés kifejlődésű változata lehet tehát a lágy és igen vasas vizet adó "suhogó kavics".
Visszatérve a testületi ülésre, a következőkben valaki felvetette még, hogy ideje lenne Medveczky József lefoglalt fúrási eszközeit visszaadni az örököseinek, de javaslatát elutasították, mondván: előbb ezek az örökösök kártalanítsák a várost!

Határozatot hoztak a harmadik, a Soós András-féle kút ügyében is, melynek elkészítését szintén Töltésiéknek adták vállalatba, mégpedig 5.000 korona díjazásért.
A bódéépítés 1.000 koronás költsége a várost terhelte, akárcsak a munkálatok első szakaszában fizetendő kétszer 500 koronás előleg.
Ha viszont nincs meg a + 1 m-en elvárt 30 l/p-es hozam, többet egy fillért se adunk - tették hozzá figyelmeztetésként a képviselők.
És - mint az pár hónap múlva kiderült - nem is volt alaptalan a félelmük, hiszen november közepére a nemrég átadott Rákóczi-úti kút behomokolt, elvesztette 20 l/p hozamát, és csak Gyurcsek László helyi gépész mosatása-szivattyúzása nyomán vált ismét használhatóvá. (15 l/p)
A kutat eredetileg készítő Szabó-Töltési páros eközben igen lassan haladt a Soós-féle kút munkálataival - júliusban, augusztusban például az aratási munkák okozta segéderő hiány miatt állt a fúrás - így nem csoda, hogy október elején még csak 292,23 m-ben volt a talp. (Itt azért meg kell jegyezni egy ellentmondást: a helyi lap június 23-án már 329 m-ről beszélt.)
Kifolyó vizet eddig a mélységig nem észleltek, ezért az 1907. december 30-i képviselő-testületi ülésen a helyzetet aggasztónak nevezték, különösen azért, mert a szerződéssel ellentétben 1.700 koronát már kifizettek az építőmesternek.
Határozatot is hoztak az ügyben: "... a vállalkozók eddigi eljárásából joggal következtethető, hogy a szerződésnek vagy nem akarnak, vagy nem tudnak megfelelni... (tehát)... hívassanak fel vállalkozók, hogy elvállalt kötelezettségüknek záros határidő alatt tegyenek eleget", ellenkező esetben behajtják rajtuk az előleget, a munkát pedig másnak adják.
Persze, könnyebb volt ezt kimondani, mint be is tartani, így a "Túrkeve" című lap 1908. november 22-i száma még mindig csak "fúrás alatt álló" kútként említi a város harmadik kútját.
Bizony, pár évvel ezelőtt Soós András városgazda nem teljesen így képzelte el a dolgot, amikor 6.000 koronát adományozott egy kút fúrására - sóhajtott fel a cikk írója, majd hozzátette: a Töltésiékkel kötött szerződés óriási baja, hogy nem kész kutat említ, hanem azt, hogy a kivitelezőknek addig kell fúrnia, amíg siker nincs. A munka elhúzódásában érdekeltek tehát, nemrég pedig odáig vetemedtek, hogy Medveczky fúróeszközeit (melyeket már át kellene adni az örökösöknek) hasznonbérbe adták.

Valószínű, hogy az elöljáróság nemsokára el is zavarta vállalkozóit a helyszínről, mert az 1909. március 13-i közgyűlésen a kútépítő bizottság már a kút továbbfúrására beadott ajánlatokat mérlegelte.
A szokásos vita után végül Király Gyula kecskeméti fúrómester pályázatát fogadták el - a helybeli Gyurcsek László és a budapesti dr. Salgó József előtt - aki 350 m mélységet vett alapul, és siker esetén 9.750 koronát, sikertelenség esetén 4.240 koronát kért.
A megmaradt kevés iratanyag alapján úgy tűnik, az új vállalkozónak is keményen meg kellett küzdenie a kedvezőtlen rétegadottságokkal, de végülis november közepére elkészült művével (9.000 koronáért ajánlva fel azt a városnak), ezért a kútépítő bizottság szakértőt hívatott a helyszínre, hogy a kút végleges, ún. "átadási" adatait mérje fel az általuk adandó jelentéshez.
Az eredményt a november 29-i közgyűlésen tették közzé: "... megállapíttatott, hogy a kút mélysége 335 méter 77 cm, a kút perczenként földszinti magasságban 11 liter vizet ad, s mivel nincs felszökő képessége, a kút artézi kútnak nem mondható. Minthogy tehát a kút nem sikerült, mert a szerződésben kikötött perczenkénti 25 liter felszökő víznél sokkal kevesebbet ad, vállalkozónak a szerződés... 9. pontja értelmében előírt 335 m 77 cm mélység után csak 3.993 korona 60 fillér munkadíjra lehet igénye."
A következőkből kiderült, hogy ezzel szemben Király 4.108 korona 59 fillért vett fel eddig, tehát még ő tartozik a városnak.
A beszámoló után többen felvetették, hogy mivel az eredmény nem felel meg a városnak, a kivitelezőt kötelezni kellene a munka folytatására, de a vita során beláttatták velük, hogy a mester eszközeivel együtt végleg eltávozott a városból, így kilátástalan törekvés továbbfúrásra bírni.
Végső döntésként a testület átvette a kutat, sőt, még a többletpénz visszafizettetéséről is lemondott.
Néhány év múlva, amikor a víz nyugalmi nívója még jobban a terepszint alá süllyedt, a kútra "OKI" típusú kétaknás kéziszivattyús felsőrészt építettek, így használták évtizedekig. Ma már csak a kútfej maradványai láthatók a Csokonai út keleti végén, melyet sokáig csak "Soós András közének" hívtak a helybeliek.
A kútkataszter ez esetben sem eléggé pontos: a B-4 kat. szám alatti kút nem 1908-ban készült, talpmélysége nem 360 m, kivitelezője pedig nem Szabó Pál volt.

Megjegyzésre érdemes még, hogy ezeket a kutakat is utolérte a tipikus "artézi kút sors": amíg régebben a malomban meg a fonóban jártak össze az emberek, a XIX-XX. század fordulóján a vékonyan csordogáló artézi kutak környéke vette át a gyülekezőhely szerepét.
"Ma már nincs fonó, a malom alatt sem lehet tanyázni, ellenben ott van az artézi kút. A lassan csepegő cső miatti hosszú várakozás egyik-másik nénikének időt enged és alkalmat ad az emberszólásra... az artézi kutak környéke ma a legnagyszerűbben berendezett pletykafészek... (ha rossz sorsod artézi kút felé viszen, nem menekülsz szárazon, megszólnak, kibeszélnek)... Itt nem segíthet rendőr, nincs hatalma csendőrnek, megszűnik a bíró hatásköre, mert a nyelv... forog a saját és forog más világok tengelye körül... a megmérhetetlen végtelenségig" - írta erről a "Túrkeve" című lap 1928. augusztus 12-én, amikor éppen megint aktuális lett a téma, hiszen több új kút létesítéséért is küzdelem folyt a képviselő-testület ülésein.

Töredékek

Levéltári kutatómunkám során gyakran tapasztaltam, hogy egy-egy fúrási eseményből csak kis részletek, "töredékek" maradtak fenn az utókorra. Önálló történet nem formálható belőlük, de némelykor így is olyan információértékkel bírnak, hogy elfeledkezni róluk nem lehet.
A következőkben ilyen "töredékeket" tárok az olvasó elé, reménykedve benne, hogy egyszer - talán pont az Ő segítségével - a hiányzó részekhez is hozzájutok.

A visszasajtoló kutak ősei

Visszasajtoló kutakat évtizedek óta készítenek a világon. Az utóbbi időben megjelent újságcikkekből hazánk lakossága előtt is jórészt ismertté vált a szerepük: vagy a kőolajtermelés közben felszínre került, környezetszennyező

vizeket (esetleg gázokat), vagy pedig a fűtővezetékekben lehűlt hévizeket szokták visszasajtolni egy erre a célra készült kútba azért, hogy a rétegnyomás megmaradjon, illetve a víz felmelegedve ismét felhasználható legyen.
Azt viszont még a szakemberek között is csak kevesen tudják, hogy a visszasajtolás - pontosabban a "nyeletés" - gondolatát az 1870-es évek elején Zsigmondy Vilmos, a híres vállalkozó vetette fel elsőként abban az emlékiratban, melyet az m.kir. ipari és kereskedelmi miniszternek nyújtott be, támogatását kérve az akkor még ismeretlen földtani felépítésű Alföld fúrással való megkutatásához.
A szerző indoklásában persze korántsem csak geológiai érvek szerepeltek: "Az Alföldre, hazánk e Kánaánjára rendkívüli időjáráskor kettős baj nehezedik. Nagy szárazság idején Saharává, túlságosan nedves időjárás mellett pedig tengerré változik át."
Az előbbi ellen öntözéssel, az utóbbi ellen pedig elvezetéssel védekezhetünk - írja - ahol azonban "földárak" képződésére is lehetőség van, mit sem érnek a csatornák, "... ezen veszélynek orvoslása s illetőleg elhárítása számtalan esetben egyedül csak elnyelő artézi kutak előállításától várható." Éppen ezért a helyzet "... sürgősen megkívánja, hogy az Alföld negyedkori képletének összetétele mielőbb kimerítően tanulmányoztassék", vagyis mai szóval: a kutatás célja megtalálni a kifolyó vizet ("földárat") adó, illetve a terepszint alatti nyugalmi szintű, tehát nyeletésre alkalmas rétegeket. Az egyikből megoldható az öntözés, a másikba pedig bevezethető úgy az artézi kutak, mint a folyók - áradáskori - vízfeleslege. Mindezek költsége persze igen nagy, de - tette hozzá Zsigmondy - "... tekintetbe véve azon roppant előnyöket, melyeket tervezetem kivitele kilátásba helyez, midőn általa mind az öntözési, mind az ármentesítési kérdés megoldása az Alföldre nézve hatalmasan elősegíttetik", megéri, hogy a javaslat kipróbáltassék a gyakorlatban is.
Mai ismereteink birtokában azt mondhatjuk: szerencsére nem érte meg. Elfogadása esetén ugyanis az öntözésre szánt kifolyó vizek magas nátrium és összes oldott anyag tartalma elszikesítette volna a termőföldeket, az igen értékes, és ma már nélkülözhetetlen ivóvizet tároló, de kisebb nyomású szintek pedig örökre használhatatlanná váltak volna a beléjük kerülő szennyeződésektől.
Eddig úgy tudtuk, hogy az emlékiratban foglaltakat a későbbiekben sem hasznosították a gyakorlatban, ezért tudománytörténeti szenzációnak tartható az a leírás, melyre a "Törökszentmiklós és Vidéke" című lap 1911. október 14-i számában találtam rá:

"Artézi kutaink az alföldön mindinkább észrevehetőbben fellépő nyomáskisebbedés miatt, mely okozat okáról sok theória áll, félig negatívvá váltak. Szükségszerű gondolat volt tehát a vízkifolyás niveanját a felszín alá 768 mm-rel süllyeszteni, és hogy megközelíthető legyen, egy lejárót és egy meregető medencét készíteni. A medence felszín feletti részének megépítésénél az egész tér architectonikus kiképzése tekintetbe volt véve, és a faragott fehér kővel, sötét massiv vasráccsal körülszegett medence, két oldalán széles, kényelmes lépcső lejárattal nagyon jól fest majd a felemelt és körös-körül kikövezett Pánthy-téren. A medence mellett van egy nagyméretű tartálymedence, melyből a felesleges víz egy emésztő kútba folyik. Az emésztő kút le van fúrva a 247 m mélységben kezdődő víztelen homokrétegig, mely 26,5 m vastag, és így kellő garanciát nyújt arra, hogy a felesleges vizet elnyeli."

Sajnos a leírt létesítményekről minden igyekezetem ellenére sem tudtam hiteles korabeli fotót beszerezni.
Őszintén meg kell vallanom, hogy a következő történet megírásáért komolyan megneheztelt rám néhány évvel ezelőtt Csath Béla barátom, az artézi kutak történetének legjobb magyarországi ismerője. Még a budapesti egyetem török nyelvi tanszékére is elment konzultálni, majd ezt írta nekem: ne jelentesd meg ezt a cikket, valószínűleg fordítási hibás az alapjául szolgáló könyv, ezért értelmezted félre. Ezúton kérek Tőle elnézést, hogy mégsem fogadtam meg a tanácsát, az olvasótól pedig megértést, amiért tudományosan meg nem erősített hipotézisemmel untatom.

Artézi kutak a XVII. századi Magyarországon?

Akinek valaha is lehetősége nyílott arra, hogy a kezébe vegyen egy olyan könyvet vagy cikket, mely a magyarországi vízkutató-fúrások történetét tárgyalta, az tudja: szinte mindegyik szerző kötelességének érezte a kezdet, a "gyökerek" felemlítését.
Így válhatott aránylag közismertté az , hogy hazánk első artézi kútját 1825-ben (Ugodon , 14 m) mélyítették le, majd 1831-32. között Csóron és Székesfehérváron is elkészült néhány 35-36 m közötti mélységű pozitívan termelő fúrás.

Jómagam is így tanultam, hittem ezt egészen mostanáig, amikoris a kezembe került Evlia Cselebi török világutazó 1664-1666 között írt magyarországi útijegyzete ford.: Karácson I. 1908.).
Evlia, aki úgy a török világpolitika, mint hazánk akkori társadalmi , hadi viszonyainak jó ismerője volt, naplójában kiemelt jelentőséget tulajdonított az általa végigjárt települések, várak vízellátásának, ami nem is csoda, hiszen a hatalmas tömegeket mozgató szultáni hadvezetés egyik érzékeny pontja az egészséges ivóvíz előteremtése volt.
Megtudjuk tőle, hogy a legtöbb település lakossága ásott kutakból, vagy a közeli folyóból szerezte be ivóvizét, Székesfehérvárnál azonban meglepő kijelentést tesz:
"Van tizenegy csorgó kútja, melyek közt híresebbek: Karakas pasa csorgója, Dizdár aga csorgója és Hadsi pasa csorgója". (48. old.)
A napló 118. oldalán újabb meglepetés éri az olvasót, amiből kiderült, hogy Egernek "van 20 csorgókútja, melyek közt híres az Aga-csorgója, az Alajbég csorgója, Kászim pasa csorgója".
Szolnokról is megemlékezik, mégpedig a következő mondattal: "E külvárosnak csorgókútjai nincsenek, valamennyien a Tisza és Zagyva folyóból isznak."

Az elmondottak értékelése nem könnyű, mert nem teljesen egyértelmű. Van azonban néhány olyan adat, mely azt valószínűsíti, hogy a török diplomata tényleg artézi kutakat látott az említett helyeken.
Először is tudjuk, hogy bejárta Nyugat-Európát, és ott már a XVII. század közepén sem volt ismeretlen a vízbeszerzés ezen módja. Utinaplójában szinte mindenhol "kutat" említ, (ez jelenthette az ásott kutat) csak a fenti városokban beszél "csorgó"-ról. Fontos tény, hogy a bujáki vár vízellátásánál a mindig friss, hideg vizet dícsérve ezt jegyezte meg:
"A kútfúró mester ezt a sziklát a fúróval lyukasztotta ki és úgy hozta elő a vizet; teljes kilenczven öl mély." Feltételezhetnénk-e ezek után, hogy az a fúrómester, aki az akkori ütveműködő fúrási módszerrel kemény sziklába is képes volt egy 170,6 m mély kutat készíteni, laza üledékben ne tudná megismételni munkáját és egy kis átmérőjű, facsővel bélelt furatot készíteni? (Vasabronccsal megerősített fa ágyúcsövek már voltak akkoriban!)
Szakirodalmi ismereteim alapján (Csath B. 1979.: A mélyfúrástudomány irodalmi művelői Európában a XIX. század végéig) tudom, hogy Franciaországban és Olaszországban ekkoriban már viszonylag sok artézi kutat készítettek és a kereske-

delmi-politikai kapcsolatok alapján a török megszállók valószínűleg Modena és Bologna vidékéről hozathattak olasz kútmestert az említett magyar városokba.
Az utolsó kérdés, ami felmerülhet az az, hogy Székesfehérvár és Eger területén földtani szempontból egyáltalán lehetséges volt-e kifolyó vizet adó fúrást készíteni?
Megtekintve a kútkataszter ide vonatkozó adatait, Cselebi leírását vízföldtani szempontból is elképzelhetőnek mondhatjuk, hiszen az említett városokban még néhány évtizede is készítettek viszonylag kisebb mélységű (70-200 m-es) pozitívan termelő kutakat.
Beszélhetünk-e ezek után a magyar vízkútfúrás XIX. századi kezdetéről? Elképzelhető, hogy már nem sokáig, ekkor azonban új technikatörténeti szenzációról lenne szó, melyet talán a sokat elátkozott török hódítóknak köszönhetünk.

Jászladány, Fő-téri kút

Csath Béla 1978-as tanulmányából, illetve a kútkataszterből tudjuk, hogy Jászladány község első artézi kútját 1893-ban (más adat szerint 1894-ben) Behring Adolf gőzmalmi molnár, helyi lakos fúrta a templom melletti téren.
A 318 m mély, 82 és 66 mm-es csövekkel bélelt kút az itteni kedvezőtlen földtani viszonyoknak megfelelően kis vízhozamot adott, igaz, azt viszonylag jól tartotta, hiszen még 1927-ben is 15 l/p-et mértek.
A ladányi öregek régóta rebesgetik, hogy ez a kút adományból készült, nemrég pedig bizonyítékot is találtam erre a legendára.

A "Jászság" című lap 1893. január 14-i számában a következő rövidhír olvasható:
"Egy nemesszívű emberbarát, kit a Hegedűs Ferenc által létrehozott tűrhetetlen társadalmi viszonyok a szó teljes értelmében száműztek abból a községből, melyben élte javát töltötte: Szendey Károly 3.000 fr-ot ajándékozott Ladány városának, hogy ezen összeg segélyével a templom előtti kicsiny sétányon artézi kutat furasson". (Az alapítvány felett dr. Izsó Lajos rendelkezett.)

Kunszentmárton, Piac-téri kút

Az öcsödiekhez hasonlóan a kunszentmártoniak is évszázadokon át ásott kutakból, illetve a Körös folyóból szerezték be napi vízszükségletüket. Az állandóan vissza-visszatérő, áldozatokat is követelő járványok arra indították a város vezetését, hogy 1891. elején döntést hozzon egy egészséges ivóvizet adó artézi kút létesítéséről.
Azonnal kiviteli tervet készíttettek, ezt azonban a törvényhatósági bizottság nem találta megfelelőnek, ezért az elutasításban részesült elöljáróság az m. kir. belügyminiszter úrhoz fordult jogorvoslatért.
Fellebbezése itt sem talált meghallgatásra, így az 1891. március 11-i képviselő-testületi ülés vonatkozó határozata csak ez lehetett: "A miniszteri leirat tudomásul vétetik. Minthogy azonban a közkútra vonatkozó, az iratok mellett levő terv szerint leendő kútépítés nem szolgáltat biztosítékot arra nézve, hogy jó ivóvizet szolgáltat a nagy költséggel építendő kút, ennél fogva Bozóky András képviselő elnöklete alatt... bizottság küldessék ki, hogy az építendő kútra nézve jó és a kívánalmaknak megfelelő tervet szerezzenek be..., s ezt a költségszámítással együtt elfogadás végett ide terjesszék be."

Ez utóbbira az augusztus 2-i közgyűlésen került sor, aholis felhatalmazták a polgármestert, hogy az 1.167 forint 40 krajcár költségű kútra Hoffer Károly ceglédi lakossal kössön szerződést.
Az ismert vállalkozó rövidesen meg is kezdte a fúrást, de 57 m-nél abba kellett hagynia a munkát, mert olyan nagymennyiségű homok tódult be a talpra, hogy a szerszám véglegesen megszorult.
A kudarcba fulladt kútépítési kísérletnek egyetlen említésre méltó mozzanata volt csak: Hoffer 105 mm átmérőjű fenyőfa béléscsövekkel dolgozott (mint Nagykőrösön és Cegléden), így siker esetén igen hosszú életű művet alkotott volna, a víz lényegesen kisebb oldott vastartalmáról nem is beszélve.

Jó ideig nem történt újabb próbálkozás, 1894. januárjában azonban ismét fúrási szerződést kötött a vezetés, ezúttal a helybeli gőzmalomtulajdonos Horváth testvérekkel.
Az alkalmi páros 250 m-ig fúrt le, de elfogadható mennyiségű kifolyó vizet csak 195-202 m-ből kapott.

Sajnos a lakosság nem örülhetett túl sokáig új kútjának, mert négy hónap múlva a hozam hirtelen elapadt, és többszöri mosatással sem lehetett a kutat rendbehozni.
Továbbfúrtak 318 m-ig, de kifolyó vizet adó homokrétegre nem akadtak. Más lehetőség nem lévén, ismét a felső rétegnél hasították fel a csövet, de ekkor olyan mértékű homoktorlódás következett be, hogy még az is felmerült, hogy dinamittal kellene szabad utat robbantani a víznek.
Nem tudjuk pontosan, mi történt ez után, de tény, hogy a kutat végülis nem sikerült termelésbe állítani.

1896-ban a közgyűlés újabb kút fúrásáról hozott határozatot, helyét a Piactéren, a meddővé vált lyuktól 6,8 m-re jelölték ki.
Kivitelezőnek ismét Horváth Istvánt fogadták fel, aki most már vigyázva közelítette meg a 195-202 m közötti homokszintet, és ezúttal nem is kellett szégyenkeznie az eredmény miatt: 277 l/p kifolyó vizet kapott, ami bőségesen elég volt megbízóinak.
A további teendőkkel az 1896. december 2-i közgyűlésen foglalkoztak a képviselők, ahol először is a kútépítő bizottság bejelentette, hogy elégedett az eredménnyel, ezért kéri a Horváth testvéreknek járó 4.000 forint kifizetését, illetve a vízfelesleg elvezettetését.

A jelen levők határozata így hangzott: tekintettel arra, hogy "... az artézi kútépítő bizottság 8 egymásutáni napokon próba méréseket tett, és úgy találta, hogy az artézi kút naponként 308.000 liter vizet szolgáltat... tekintettel továbbá arra, hogy az artézi kút vize tiszta, egészséges és élvezhető, s e tekintetben semmi észrevétel nem tétetett a lakosság részéről sem, köztudomás szerint pedig a víz egy méter magasról folyik a földszinttől számítva, s a fölül nyitott csőben 5 méter magasra is felszökik... most már a Horváth testvérek igényelhetik, hogy a saját költségükön fúrt kút árának nagyobb része kifizettessék nekik."

Halaváts Gyula, a kor híres geológusa jóval rövidebben nyilatkozott az eredményről: "jobb lett volna távolabb fúrni."



32. sz. kép

A kunszentmártoni kút díszes felépítménye napjainkban.
Fotó: Barabás Imre

Ániszfeld Sándor, a csőkereskedő

Túrkeve város századeleji fúrási kísérleteinek idején gyakran hangzott el Aniszfeld József csőkereskedő neve, mint beszállítóé. Csath Béla (1981) így ír erről a családi vállalkozásról: "Amikor a monarchia területén megindult a nagyipari csőgyártás, és a csövek kereskedelmi forgalomba hozatala, a hódmezővásárhelyi Ániszfeld Sándor gyorsan felismerte a csőforgalmazás növekvő

Csak ne kerüljön a kút és gáz a kissármási sorsára - sóhajtott nagyot a helyi lap szerkesztője - mert azt Trianon óta a románok 80-90 %-ban elengedik a levegőbe.

De nem volt szükség ekkor már a keviek meggyőzésére, felismerték ők hamar, hogy az említett városok példáját kell követniük.

Lakossági mozgalom indult egy melegvizes fürdő létesítéséért, követelésük pedig így hangzott: kérni kell a kormányt, küldjön Túrkevére egy olyan geológust, aki meghatározza a fúrandó kút helyét.

Lám, Karcag is saját költségén kutatott, és most a fellelt gázzal két 500 lőerős gépet táplál, nekünk is ezt az utat kell követnünk!

Az ügy leglelkesebb támogatói - vagy 60 ember - 1928. szeptember 23-án a Városháza közgyűlési termében jöttek össze egy értekezletre, mely a hévízzel foglalkozott. A megnyitó után Gulyás Ferenc busztulajdonos ismertette az összejövetel célját - pótadó alatt roskadozó városunknak szinte semmi jövedelme nincs, ha azt akarjuk, hogy fennmaradjon mint város, meg kell kísérelni gázt termelni a földből - majd elmondta: ő már érdeklődött is egy ilyen mélyfúrás létesítése iránt, de sajnos alapfeltétel, hogy ne magános, hanem a város kezdeményezzen.

- Válasszunk tehát hivatalos intéző bizottságot, hiszen Pávai Vajna Ferenc, a karcagi kutatás vezetője szerint nálunk is van gáz. A bizottság elsődleges feladata az lesz, hogy vétesse fel a környéket a kormánynál a megkutatandó területek listájára.

Az ülésen résztvevő helyi újságíró lelkesen, de azért jogos kétségekkel a szívében állt neki cikke megírásának: "Lesz-e fürdőnk? Vajjon dobbannak-e még örömtől a kunok földjén az emberszívek? Vajjon mozog-e a föld?"

Pár nappal később elterjedt a hír, hogy a szolnokiak is sikerrel fejezték be a Tisza-szállói hévízkutat, melynek elkészültében már alig hitt valaki.

Sokat támadták érte a vezetést, de lám, dr. Tóth Tamás polgármester az ellene indított fegyelmi eljárás ellenére is kitartott, és tovább fúratta a kutat, melynek vize a parádival egyenértékű.

Ilyen hírek közepette csak nőtt az elkeseredés a túrkeveiekben saját reménytelen helyzetük miatt, melyet tovább fokozott a "Karcagi Napló" október 6-i számának "Hőforrás láz" című cikke: igaz, Pávai azt mondta, hogy Túrkevén is van gáz, de ez csak egy vélemény, a mienk meg valóság, ezer ember tesz róla tanúságot.

üzleti lehetőségeit, és amint 1890-ben átvette az apai üzletet, nagy raktárt tartott fenn a legkülönbözőbb méretű csövekből. Az artézi kút-felszerelésekre szakosított üzlete az egész ország egyik legismertebb, s legnagyobb ily nemű üzlete volt."

A túrkeveiek hévízkutat akarnak

Túrkeve város térségében - a geofizikusok által kimutatott kettős gravitációs maximumon - 1952-ben kezdődött meg a helyi lakosság által jó 25 éve várt kőolaj és földgázkutatás.
A munkálatok egyik melléktermékeként a Túrkeve 2-es számú fúrást hévízkúttá képezték ki, megteremtve az alapját a ma is üzemelő strandfürdő létesítésének.
Ez eddig sokak által ismert tény volt, az viszont már kevésbé az, hogy ezért a melegvizes kútért 1928. eleje óta küzdöttek elkeseredetten - és persze sikertelenül - az itt élők.
Történetem a "Túrkevei Hírlap" január 29-i rövidhírével kezdődött: tavaly a karcagi határban megsüllyedt a föld, és ezt a vizsgálódó geológusok a mélyben rejtőző nagymennyiségű földgáznak tulajdonították.
A hajdúszoboszlói példát szem előtt tartó vezetés megbízása alapján a bereki határban rövidesen meg is kezdték egy kutatófúrás lemélyítését, mellyel idáig nem is volt semmi gond, de 24-én 642 m-ből váratlanul nagyerejű kitörés következett be, igazolva az előzetes várakozásokat. Városunk Kaba felé eső határrészében is lennie kell gáznak, anyagi áldozatot kéne hozni tehát a megkeresésére.
Annál is inkább - tette hozzá a szerkesztőség pár nappal később - mert a szakemberek szerint az elmúlt évmilliók során az egész Alföld elhalt növények és állatok óriási temetője volt, mivel pedig az olaj és a földgáz ezekből lesz, nálunk is van esély a megtalálásukra.
Néhány hónappal később elterjedt a városban a hír, hogy a karcagi kutat rendbe hozták, a melegvizet és a gázt elkülönítették egymástól - ez utóbbi mennyisége például 7-8-szorosa a hajdúszoboszlóinak.

Ezt nem kell keresni, csak meg kell engedni, hogy a napvilágra törjön, és jóval több, mint amire szükségünk van. "A túrkeveiek ne azt kérelmezzék hát a kormánytól, hogy egy bizonytalan fúráshoz adjon nekik engedélyt és pénzt, hanem azt vigyék keresztül..., hogy a karcagi gázkút érdekeltségből engedje ki Karcag városát, és Karcag jogát ruházza át Túrkevére."

Ezt a megoldást lelkesen támogatnánk, főleg ha Túrkeve gyorsan kifizetné a 125 ezer pengőt, amibe a fúrás került. Az üzleten Karcag nem veszítene semmit, mert csak a gázt vinnék el, a kút mint idegenforgalmi csoda továbbra is nekünk szolgálna.

Javasoljuk még a túrkeveieknek, hogy megegyezés esetén a gázt léggömbökkel szállíttassák haza, mert akkor megtakaríthatják a fuvardíjat is.

- Nekünk fürdő, és nem léggömbépítésre van szükségünk - fakadt ki a "Túrkevei Hírlap" cikkírója, majd hozzátette: szerencsére Pávai nem így fogja fel a fúrás ügyét, igaz, mindenkit figyelmeztet, hogy csak az alföldi redőzetek közepén fúrjanak, mert ott a gáz kihajtja a vizet.

Az eset után évekig nem történt említés a hévízkútról, és a fürdő ügyéről is csak 1931. március 15-én jelent meg híradás: meg kellene már csináltatni, hiszen - ha kevesen tudják is - őseink jó 69 évvel ezelőtt határozták el a megépítését.

Bizony-bizony, Végh Sándor, Hajdú Ignácz és Nánási János a közbirtokosság 1862. február 16-i ülésén jelentette ki először, ... miszerint a közegészség tekintetéből halaszthatatlan szükségessé vált, több virágzó városok példája szerént városunk kebelében egy fürdőház építése," helyét pedig a kislaposi erdőben jelölték ki.

Persze, ez a felvetés is jámbor óhaj maradt csupán, hiszen honnan kerítettek volna rá pénzt pont a nagy gazdasági válság idején?

A megoldást végül a MASZOLAJ háború utáni szénhidrogénkutatása jelentette: 1954-ben meglett a 470 l/p 76 C^{O}-os hévizet adó kút, másfél-két évvel később pedig először a kádfürdőnek, majd a medencének örülhettek a keviek.

I R O D A L O M

1./ Barabás I. 1983.: A szolnoki Tisza Szálló hévízkútja. Közép-Tisza.

2./ Barabás I. 1992.: Fejezetek az artézi kútfúrás XIX. századi történetéből. I. kötet Kézirat pp 1-93.

3./ Csath B. 1974.: 50 évvel ezelőtt indult meg a szénhidrogén-kutatás Hajdúszoboszlón. Bányászati és Kohászati Lapok 7.évf. 12. szám pp 353-357.

4./ Csath B. 1975.: A hajdúszoboszlói termálvíz fél évszázad előtti feltárása és a fürdőváros fejlődése. Hidr. Közl. 9.szám pp 417-421.

5./ Csath B. 1976.: Állami szénhidrogén-kutatások Karcag térségében 1927-1930. között. Kőolaj és Földgáz 109. évf. 9. szám pp 276-283.

6./ Csath B. 1977.: Szemelvények a Békés megyei vízkutatás és feltárás fejlődéséről á századfordulóig. Hidr. Közl. 3. szám pp 140-146.

7./ Csath B. 1978.: Jász-Nagykun-Szolnok vármegye mélyszinti vízkutatásának és feltárásának fejlődése 1900-ig. Kézirat pp 1-24.

8./ Csath B. 1981.: A hódmezővásárhelyi kútfúró dinasztiák. Kőolaj és Földgáz 3. szám. pp 87-94.

9./ Csath B. 1988.: A hazai mélyfúrás fejlődése 1918-1938. között, különös tekintettel a földgáz és a kőolajkutatásra. Kőolaj és Földgáz. 21. évf. 4. szám. pp 118-121.

10./ Csath B. 1990.: Nevezetesebb artézi kútjainkat díszítő szobrok a századfordulóig.
Kőolaj és Földgáz 10. sz. pp 315-319.

11./ Csath B. 1991.: A "szárnyasfúrás" Hódmezővásárhelyen. Kőolaj és Földgáz 8. sz. pp 250-255.

12./ Elek I. 1932.: A szolnoki hévíz. Fejezet Vajda Gyula "Szolnok város és Jász-Nagykun-Szolnok vármegye címtára" című kiadványából.

13./ Hagymásy S. 1984.: A túrkevei utcák. Kézirat, Finta Múzeum.

14./ Horusitzky H. 1930.: A szolnoki artézi kút geológiai szelvénye és ásványvizeinek vegyi összetétele. Hidr. Közl. IX. 1929. kötet. pp 5-12.

15./ Kaposvári Gy. 1986.: Pávai Vajna Ferenc geológus "a hévizek atyja" 1886. 1964. Szolnoki Közélet. VI. évf. 4. szám.

16./ Karácson I. 1908.: Evlia Cselebi török világutazó magyarországi utazásai 1664-1666. Budapest, Tudományos Akadémia kiadv. pp 1-272.

17./ Kerekes S. 1929.: Polgármesteri jelentés Szolnok r.t. város 1928. évi közigazgatási ügymenetéről és a közállapotokról. pp 69-70.
Szolnok, Faragó Sándor Könyvnyomdai Műintézete.

18./ Kistamás S-né 1984.: VIKUV Ceglédi üzem története 1949-1983. VIKUV kiadvány . pp 1-37.

19./ Muraközy E. 1914.: Pest vármegye artézi kútjairól. Vízügyi Közlemények 4. füzet. pp 26-36.

20./ Nagy L.J. 1991.: A csillagok gyermekei vagyunk. Dr. Pávai Vajna Ferenc élete és munkássága. pp 1-340
Debrecen Piremon Nyomda.

21./ Pávai V.F. 1928.: Elkészült a karcagi gázos kút. Bányászati és Kohászati Lapok 11. szám.
pp 271-273.

22./ *Schmidt E.R. 1939.: A kincstár csonkamagyarországi szénhidrogénkutató mélyfúrásai. M.kir. Földtani Intézet Évkönyve. Budapest, XXXIV. k. pp 72-87.*

23./ *Zsigmondy V. 1874.: Emlékirat az Alföldön fúrandó artézi kút tárgyában. Földt. Közl. III. évf. pp 20-37.*

valamint az idézett képviselő-testületi jegyzőkönyvek és újságcikkek.

A Tekintetes Főmérnök Úrnak.

Tiszakeve.

Becses leveled megkapásuk mejre válaszolunk.

Ajánlatosnak tartanánk mégis eddig a darabban levő kútra nézve ajánlatunkat, ha a Város átengedi nekünk az ott levő szerszámos, még megcsinálnánk a kutat, hogy mi nekünk nekünk nekünk

Mikorpedig a Kút Negyven litervizet ásl bármijen mejségből akkor azérte járo egész összeget azonnal kifizetni.

Az Új kútra vónatkozólag pedig, mivel még a Tek. Városi Tanácsnak, velünk szembe egész bizalma mégnincsen, ajánlatot csak akkór tészünk ha ezen darabba lévő kútat elkészítjük, a mivel reménjük a bizalmukat megnyerjük, de kikötjük, ha ezen darabba lévő kútat bekészítjük, az Új kútra az ajánlasunkat a Tek. városi Tanács előnybe részesíti.

Ajánljuk a Tek. V. Közgyülésnek ezen ajánlatunkat elfogadni a mejs Városnak is előnyös, mert ez nem fog sógba kerülni, másforma ajánlasos nem tehetsünk, mert a mejmunkát más mester kezdett meg. ast az után a következő nem tudhatja hogy vesette az elsőre való. Tehát evvel lesz mienkünk bojunk mikorra rendbe szegyük.

Ha a Tek. Városi Közgyülés ajánlatunkat elfogadja, a Kút elkészitésével minket megbiz, mielőtt asának a Szerződést azonnal elkészíteni a másolatot részünkre megküldeni és ha ezt megkapjuk azonnal megyünk a munkát megkezdeni.

Maradunk a Tekintetes Tanácsnak alázatos szolgái Tőkési János és Szabó Istvan ácsi Kisiparlalkozok. Arvaisárkej 1907 11/9 én.

VIIIik Kerület Kisfogart. utca. 68. szám

2. sz. melléklet

LÓKI LAJOS

GŐZHENGERMALMA

H.M.VÁSÁRHELY, SZENTESI-UT, KÜLSŐ TELEP.

Hm.-Vásárhely, 1907 február hó 19-ei

Alulirott bizonyitom hogy Töltési Jánosék nálam a sajat telepemen 1906 februárhóban fúrtak egy artézi kutat 2 pólos csövel 230. méter mélységig vizbősége 150. liter percjenkint, a fúrás képletéről 3 nyomlat készen lett.

Tisztelettel
Löki Lajos
vegyiparos tulajdonos

3. sz. melléklet

KUN MIKSA
ÜGYVÉD
BÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN.

Hmvásárhely, 1907. február 19.

Igen tisztelt Kartárs úr!

F. hó 15-én írt b. levelére, melyben Szabó István és Tóthfi János kitűrők megbízhatóságáról tudakozódni méltóztatik, van szerencsém t. Kartárs urat értesíteni, hogy nevezettek a már nagyon elszaporodott vásárhelyi kitűrők között az ismeretlenebbek közé tartoznak, úgyhogy én eddig még hírüket sem hallottam, pedig mint egy érdekeltségi csoportnak elnöke már magam is futtattam ártéri kutat; a kiktől csak kérdeztem, nem igen tudtak nálok felvilágosítást

adni, mindössze csak annyit sikerült róluk kitudnom, hogy az utóbbi időben (való-színűleg nem régen fogla-kozniuk még velej) vala-melyik külvárosi ásvéki kutatók fúrták és fela-datukat megelégedettségre oldották meg. Azt hiszem, hogy ezek is megbízhatók, valamint az itteni kútfú-rók között alig is van olyan, a ki megbízható ne lenne. Sajnálom. Különben hogy az idő rövidsége miatt ennél többet róluk megtudnom nem sikerült.

Kiváló tisztelettel

Kész szegedi Kartársa
Kun Miksa

Tekintetes
Kovács László
Városi jegyző Úrnak
Tiszkevén

LÓKI LAJOS

GŐZHENGERMALMA

H.M.VÁSÁRHELY, SZENTESI-UT, KÜLSŐ TELEP.

Hm.-Vásárhely, 1907 február hó 19-én

Alulirott bizonyitom hogy Tölteki Fánvsék nálam a sajátt telepemen 1906 februárhóban fúrtak egy artézi kutat 2/colos csővel 230. méter mélységig vízbősége 150. liter percpenként, a fúrás megkezdésétől 8 napolat készen lett.

Tisztelettel
Löki Lajos
gőzmalom tulajdonos